

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA: pedagogiky a psychologie – oddělení sociálních studií

OBOR: sociální pracovník

DĚTI V PÉČI TŘETÍ OSOBY NA OKRESE ČESKÁ LÍPA

The Children in the Custody of a Third Person in the Česká Lípa District

AUTOR:

Petra Novotná

PODPIS:

Petra Novotná

ADRESA:

B. Němcové 2903

470 01, Česká Lípa

UNIVERZITNÍ KNIHOVNA
TECHNICKÉ UNIVERZITY V LIBERCI

3146059917

VEDOUcí PRÁCE: Mgr. Vojtěch Roztočil

KONZULTANT:

POČET:

Stran	obrázků	tabulek	příloh
59	20	20	3

V Liberci dne 30. 4. 2003

TU v Liberci, FAKULTA PEDAGOGICKÁ

461 17 LIBEREC 1, Hálkova 6 Tel.: 048/535 2515 Fax: 048/535 2332

Katedra: pedagogiky a psychologie – oddělení sociálních studií

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát) Petra Novotná

adresa: B. Němcové 2903, Česká Lípa

obor (kombinace): sociální pracovník

Název BP: Děti v péči třetí osoby na okrese Česká Lípa

Název BP v angličtině: The Children in the Custody of a Third Person in the Česká Lípa District

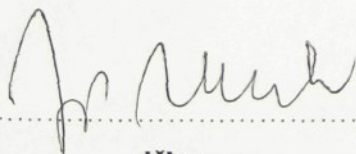
Vedoucí práce: Mgr. Vojtěch Roztočil

Konzultant:

Termín odevzdání: 30. 4. 2003

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 4. 1. 2002

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): PETRA NOVOTNÁ

Datum: 4. 1. 2002

Podpis: Petra Novotná

Cíl:

Cílem naší práce bude zjistit důvody, které vedly ke svěřeni dětí do péče třetí osoby a zda se v průběhu vytyčeného časového období nějakým způsobem změnilo. Chtěli bychom zjistit i průměrný počet takto svěřených dětí.

V naší práci se zaměříme na roky 1981, 1991 a 2001. Ve větším časovém odstupu lépe zjistíme zda se důvody pro svěřeni dětí do péče jiného občana než rodiče mění nebo zda zůstávají přibližně stejné.

Dalším našim cílem bude zjistit následný osud těchto dětí. Kolik jich zůstalo v péči třetí osoby, z kolika případů byla později provedena pěstounská péče, kolik dětí muselo být umístěno do ústavní výchovy a zda se některé z dětí vrátilo do původní rodiny.

Hypotézy:

Domníváme se, že důvodů ke svěřeni dětí do péče třetí osoby je mnoho.

Předpokládáme, že nejvíce případů se bude týkat rodičů, kteří nebyli schopni zabezpečit zdárnou výchovu a výživu a tím nesplnili základní povinnosti vůči těmto dětem.

Nižší počet případů bude, kdy si samotné dítě, svým problémovým chováním, zapříčinilo svěřeni do péče jiné osoby než rodiče či zda bylo umístěno do dětského domova.

Nejnižší zastoupení pak budou mít nezletilé matky, rodiče, kteří zemřeli či vážně onemocněli.

Osnova:

- 1) Úvod
- 2) Teoretická část
 - Právní úprava
 - Rodina – význam
 - Náhradní rodinná péče
 - Formy náhradní rodinné péče
 - Shrnutí
- 3) Praktická část
 - Cíl a předmět výzkumu
 - Základní údaje o dětech
 - Základní údaje o osobách mající dítě v péči třetí osoby
 - Základní údaje o biologických rodičích
 - Ukončení péče třetí osoby
 - Dotazník a zpracování dotazníku
- 4) Závěr
- 5) Seznam literatury
- 6) Seznam příloh

Metody:

- práce se spisovou dokumentací
- dotazník

Literatura:

Holub, M. – Nová, H.: Zákon o rodině a předpisy související, č. 91/1998, Sb. Ve znění pozdějších předpisů. Praha 1998.

Matějček, Z.: O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Portál, Praha 1994.

Matějček, Z. a kol.: Náhradní rodinná péče. Portál, Praha 1999.

Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť. Slon, Praha 1997.

Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči. MPSV ČR, Praha 1999.

PROHLÁŠENÍ:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Děti v péči třetí osoby na okrese Česká Lípa vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu.

V Liberci dne: 30. 4. 2003

Petra Novotná

PROHLÁŠENÍ K VYUŽÍVÁNÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE:

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 o právu autorském zejména § 60.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že souhlasím s případným užitím mé bakalářské práce.

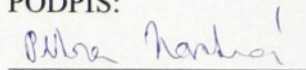
Jsem si vědoma toho, že užití své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem TUL, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených univerzitou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše). Bakalářská práce je majetkem školy, s bakalářskou prací nelze bez svolení školy disponovat.

Beru na vědomí, že po pěti letech si mohu bakalářskou práci vyžádat v Univerzitní knihovně Technické univerzity v Liberci, kde bude uložena.

AUTOR:

Petra Novotná

PODPIS:

DATUM: 30. 4. 2003

ADRESA:

B. Němcové 2903

470 01, Česká Lípa

PODĚKOVÁNÍ:

Chtěla bych poděkovat panu Mgr. Vojtěchu Roztočilovi za vedení mé bakalářské práce. Současně patří poděkování také spolupracovnícím oddělení sociálně – právní ochrany dětí, za spolupráci a zjišťování některých údajů. V neposlední řadě pak také mé rodině, bez jejíž ohleduplnosti a trpělivosti by bylo obtížné tuto práci dokončit.

Tato bakalářská práce by se měla věnovat problematice dětí svěřených do péče třetí osoby. Je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická se zabývá rodinou, jejím významem pro život dítěte a jednotlivými formami náhradní rodinné péče. Praktická sleduje tři časová období roků 1981, 1991 a 2001 a vzájemně je porovnává. Je také rozdělena do částí, ty jednak ukazují základní údaje o dětech, biologických rodičích, o osobách, kterým bylo dítě svěřeno. Zároveň jsou zkoumány důvody, které vedou k péči třetí osoby. Závěr práce by měl ukázat jakým způsobem a zda se mění tyto důvody ve vytyčených časových obdobích a jaký byl následný osud těchto dětí.

This bachelor thesis should deal with problems of children consigned to the care of third person. It is divided into two parts – theoretical and practical. The theoretical part is concerned with family, its importance for the life of a child and with individual forms of substitutional family care. The practical part is focused on period of three years 1981, 1991 and 2001 and compares them. This part is also subdivided into parts which on the one hand present the basic information about children, their biological parents and about persons which a child was consigned to. On the other hand it deals with the reasons that lead to consignment. The conclusion of this thesis should present the way of changing of these reasons in above mentioned years and also the future fate of these children.

Diese Bakkalaureusarbeit sollte sich der Problematik von Kindern widmen, die der Pflege der dritten Person anvertraut sind. Sie ist in zwei Teile, theoretische und praktische, eingeteilt. Der theoretische Teil beschäftigt sich mit der Familie, mit ihrer Bedeutung für das Leben des Kindes sowie mit den Einzelformen der Ersatzfamilienvorsorge. Praktischer Teil untersucht und vergleicht drei Zeitabschnitte von Jahren 1981, 1991 und 2001. Dieser Teil ist auch in Teile eingeteilt, die die Grundangaben über Kinder, über biologischen Eltern sowie über Personen zeigen, denen das Kind anvertraut war. Gleichzeitig werden hier die Gründe untersucht, die zu der Pflege von dritten Person führen. Der Abschluss dieser Arbeit sollte zeigen, ob und wie sich diese Gründe in bezeichneten Zeitabschnitten änderten sowie weiteres Schicksal dieser Kinder.

Obsah:

Obsah:	1
1. Úvod	3
1.1. Aktuálnost péče třetí osoby	3
1.2. Zdůvodnění volby	4
1.3. Cíle práce, specifický přínos	5
2. Teoretická část	6
2.1. Rodina	6
2.1.1. Význam rodiny	6
2.1.2. Rodina z hlediska historického vývoje	8
2.2. Náhradní rodinná péče	12
2.3. Formy náhradní rodinné péče	14
2.4. Svěření dítěte do péče jiného občana než.....	15
jsou rodiče (do péče třetí osoby) – právní úprava	15
2.4.1. Zákon o rodině.....	15
2.4.2. Zákon o sociálně právní ochraně dětí	17
2.5. Pěstounská péče	18
2.6. Osvojení.....	20
2.7. Poručenství	22
2.8. Ústavní výchova	24
2.9. Deprivační syndrom.....	27
2.10. Shrnutí	29
3. Praktická část	30
3.1. Cíl a předmět výzkumu	30
3.1.1. Metodika a charakteristika zkoumaného vzorku.....	30
3.2. Základní údaje o dětech.....	32
3.2.1. Počet dětí svěřených do péče třetí osoby	32
3.2.2. Složení dětí podle pohlaví	33
3.2.3. Etnický původ dítěte	34
3.2.4. Věková struktura dětí v době vzniku péče třetí osoby	35
3.3. Základní údaje o osobách majících dítě v péči třetí osoby.....	37
3.3.1. Příbuzenský vztah k dítěti	37
3.3.2. Věk osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče v době vzniku...37	
3.3.3. Dosažené vzdělání osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče třetí osoby	39

3. 4. Základní údaje o biologických rodičích	41
3. 4. 1. Biologická matka – příčiny vzniku péče třetí osoby	41
3. 4. 2. Biologická matka - vzdělání	42
3. 4. 3. Biologický otec – příčiny vzniku péče třetí osoby	43
3. 4. 4. Biologický otec - vzdělání	44
3. 5. Průběh péče třetí osoby	46
3. 5. 1. Další z důvodů vzniku péče třetí osoby	46
3. 5. 2. Doba trvání péče třetí osoby	46
3. 5. 3. Jaká forma náhradní rodinné péče následovala, děti vrácené do původní rodiny	47
3.6. Dotazník	49
3. 6. 1. Zaměstnání osoby, kterým bylo dítě svěřeno do péče třetí osoby	49
3. 6. 2. Místo bydlení	50
3. 6. 3. Forma bydlení	51
3. 6. 4. Styk dítěte s biologickými rodiči	52
4. Závěr	54
4. 1. Vyhodnocení hypotéz	54
4. 2. Závěr	56
5. Seznam literatury	58
6. Seznam příloh	59

1. Úvod

1.1. Aktuálnost péče třetí osoby

Rodina je základní jednotkou, základním článkem naší společnosti. Ne každý člověk má to štěstí vyrůstat v klidném a podnětném rodinném prostředí. Náš právní systém umožňuje několik forem náhradní rodinné péče. Svěření dítěte do péče třetí osoby, tedy do péče a výchovy jiného občana, je podobně jako ostatní formy náhradní rodinné péče závažným zásahem do života dítěte. Každé dítě se narodí do nějaké rodiny, je zvyklé na své rodiče, na rodinné prostředí, byť může mít toto dítě velmi špatné a negativní zážitky nejen k chování rodičů, ale i ze špatného zázemí. Samotné dítě si často neuvědomuje, že toto prostředí je špatné, brání své rodiče, přestože ho např. opustili a nechtějí či nemohou se z nejrůznějších důvodů o něj starat. Větší děti si pak toto uvědomují, ale nechtějí si to připouštět. Právě v takovémto případě je velmi důležité vědět o někom, kdo by se mohl o takovéto dítě postarat. Pak je jedno, zda – li se bude jednat o někoho ze široké rodiny, či zcela cizího člověka. Domnívám se, že právě mezičlánkem, před tím, než se uvažuje o svěření dítěte do ústavní výchovy, je péče třetí osoby, péče jiného občana. V tomto vidím důležitost a přednost této formy náhradní rodinné péče. Dítě má možnost zůstat buď v široké rodině, či u někoho, kdo mu není cizí, koho zná, většinou zná i prostředí.

Příčiny svěření dítěte nejen do této formy náhradní rodinné péče mohou být rozličné. Od případu, kdy rodiče nejsou schopni zabezpečit výchovu dítěte, neplní tak své základní povinnosti, přes onemocnění rodičů či jednoho z nich. Další příčinou může být smrt rodičů či jednoho z nich nebo nezvladatelné chování dítěte.

Svěření dítěte do péče třetí osoby společně s osvojením a pěstounskou péčí, by měly mít přednostní právo před umístěním dítěte do ústavu. Ne vždy jsou tyto možnosti uskutečnitelné ihned, mnohdy až poté, co dítě projde v prvopočátku ústavní výchovou.

1.2. Zdůvodnění volby

Péče třetí osoby, je téma, které je mi velmi blízké. Zdálo se mi, že je to zajímavé a vhodné téma. S touto problematikou se setkávám i v rámci svého zaměstnání. Domnívám se, že je velmi důležité zabývat se určitými osudy dětí, upozorňovat na ně. Děti přece nemohou za to, do jaké rodiny se narodí a je nutné dětem pomáhat a těm, které to potřebují, usnadňovat už tak jejich těžší život.

Ve své práci bych chtěla věnovat pozornost níže popsaným oblastem a tématům. V teoretické části budu věnovat pozornost především rodině, jejímu významu pro zdárný vývoj a zdárnou výchovu dítěte. Chtěla bych upozornit na důležitost rodinných vztahů majících vliv na budoucí život dítěte.

V dalších kapitolách vysvětlím pojem náhradní rodinné péče a dále se pak blíže rozepráši o jednotlivých formách této péče. Jedna z kapitol bude věnována právní úpravě, která umožňuje svěření dítěte do péče jiné osoby než je rodič.

V praktické části provedu výzkum, který si rozdělím do šesti částí. První část se bude zabývat cílem, předmětem a metodami výzkumu. Druhá část pak základními údaji o dětech – počty dětí svěřených do péče třetí osoby, jejich věková struktura, etnický původ a složení dětí dle pohlaví. Ve třetí části budu zkoumat základní údaje o osobách majících dítě v péči namísto rodičů. Zde by se měl objevit příbuzenský vztah této osoby k dítěti, věková struktura a dosažené vzdělání. Čtvrtá část pak bude porovnávat základní údaje o biologických rodičích.

Pátá část práce bude zkoumat průběh péče třetí osoby, důvody vzniku této péče, dobu trvání, jaké následovaly další formy náhradní rodinné péče. Šestá kapitola pak bude zaměřena na výzkum provedený formou dotazníku, který byl vypracován jen pro účely této práce. V rámci toho bude zkoumán vzorek dětí na okrese Česká Lípa, a tudíž nemusí korespondovat s celorepublikovým průzkumem.

V závěru práce vyhodnotím jednotlivé hypotézy a případně se pokusím o porovnání výsledků výzkumu jednotlivých částí v praktické části.

1. 3. Cíle práce, specifický přínos

V bakalářské práci jsem si vytyčila porovnávat období roků 1981, 1991 a 2001. Budu zjišťovat, zda se v průběhu tohoto časového období důvody ke svěřením dětí do péče jiné osoby než jsou rodiče mění, či zda došlo k nějaké výrazné změně nebo odchylce. Další cíl pak bude zaměřen na následný osud těchto dětí – kolik jich zůstalo v péči třetí osoby, z kolika případů byla později provedena pěstounská péče, kolik dětí muselo být následně umístěno do dětských domovů a kolik dětí se vrátilo do původní rodiny.

Touto prací chci částečně zmapovat situaci dětí svěřených do péče třetí osoby na okrese Česká Lípa. Chtěla bych se pokusit o vyzdvihnutí dobře fungující rodiny, jejíž péče je tak důležitá pro následný vývoj a život dítěte. Na druhé straně bych chtěla touto prací upozornit na ty rodiny, které nejsou schopny dítěti vytvořit dobré životní podmínky pro jeho start do budoucího života.

Úkolem práce nebude problémy řešit, ale jen poukázat na některé příčiny, důvody, které vedou ke svěřením dítěte do péče jiné osoby než jsou rodiče.

Tato práce vznikla ještě v době, kdy fungovaly okresní úřady, sociálně – právní ochrana byla tedy v jejich plné působnosti. Od 1. 1. 2003 přechází dle Zákona č. 320/2002 Sb. působnost v soc. právní ochraně dětí na obce s rozšířenou působností. Zdůvodňuji tím užívání termínu okresní úřady v rámci této práce.

2. Teoretická část

2. 1. Rodina

2.1.1. Význam rodiny

Rodina je první a základní institucí, se kterou se dítě setkává, stojí vlastně na samém počátku. Ovlivňuje jeho vývoj v těch nejdůležitějších, nejcitlivějších fázích, které jsou důležité pro další život dítěte. Rodina by měla poskytnout dítěti to nejvýznamnější – životní jistotu. V neposlední řadě pak také bezpečí, ochranu, zázemí, útočiště, ale také výchovu a vzdělání. Důležitým úkolem rodiny je podílet se na utváření osobnosti dítěte. Rodina by měla být příkladem mezilidských vztahů, které si dítě nese do svého budoucího života.

Rodina však není jediným činitelem, který může svým působením ovlivňovat dítě samotné. Postupně, v průběhu vývoje dítěte, se připojuje škola, přátelé, zaměstnání, spolupracovníci atd.

Matoušek říká: “ Rodina odedávna a především existuje proto, aby lidé mohli náležitě pečovat o své děti. Kromě toho, že je rodina biologicky významná pro udržení lidstva, je také základní jednotkou každé lidské společnosti. Reprodukuje člověka nejen jako živočicha, zprostředkuje mu vrůstání do jeho kultury a společnosti. Rodina kromě toho propojuje generace, vytváří mezi nimi kontinuitu a pouta solidarity.

Rodina je prvním a dosti závazným modelem společností, s jakým se dítě setkává. Předurčuje jeho osobní vývoj, jeho vztahy k jiným skupinám lidí. Rodina dítě orientuje na určité hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům, poskytuje mu určitý typ podpory. Tímto způsobem osobitě zabarvuje to nejpodstatnější, co dítěti předává – sociální dovednosti, bez kterých se ono v dospělosti neobejde¹. Rodinu v neposlední řadě vytváří domov. To může znamenat jednak místo společného bydlení – dům, byt, ubytovna atd. V té druhé rovině pak rodinu tvoří lidé.

1. Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1997, str. 8.

Satirová ve své knize umisťuje rodiny na stupnici hodnot od velmi zdravé po velmi narušené. Uvádí:

„Dobré rodiny fungují dost podobně“². „V takové rodině člověk skutečně život vidí i slyší. Těla jsou půvabná, obličejové uvolněné. Lidé se dívají na druhého, ne jeden skrze druhého nebo na zem, a hovoří sytým jasným hlasem. Jejich vztahy jsou prostoupeny harmonií. Děti, dokonce už velmi malé, jsou otevřené a přátelské a zbytek rodiny se k nim chová do značné míry jako k osobnostem. Domy, ve kterých bydlí, jsou plny světla a barev“³.

O rodinách narušených píše: „Také problémové rodiny, bez ohledu na to, jaké jsou jejich těžkosti, mají zdá se, mnoho společného“⁴. „Někdy má člověk pocit chladu, jako by byli všichni z kamene. Atmosféra je hodně zdvořilá a všichni se zjevně nudí. Jindy mi připadá, že je všechno v neustálém víru, jako káča, dostává, závrať a nemohu udržet rovnováhu“⁵. „Někdy je vzduch nabit tajemností. Jindy je velmi smutno a nemohu pro to najít žádný důvod. Uvědomuji si, že to má své skryté příčiny“⁶. „V problémových rodinách těla a obličejové lidí odrážejí jejich nepříjemnou situaci. Těla jsou buď ztuhlá a napjatá nebo schoulená, tváře mrzuté, smutné nebo prázdné jako masky, oči hledí dolů a ne na lidi, uši zřejmě neslyší. Hlasy jsou buď ostré a pronikavé nebo sotva slyšitelné“⁷.

Schafferová ve své knize o rodině, přirovnává rodinu k uměleckému dílu, které se určitým způsobem vyvíjí a proměňuje. Stává se tak místem, které je základem pro utváření mezilidských vztahů. Rodinu pak bere jako kolébku tvořivosti a pokud je dítě obklopeno tvůrčím prostředím, může to být důvod, který ovlivňuje jeho další život⁸.

2.Satirová, V. Kniha o rodině. Praha: Práh. Brno: Svan, 1994. str. 18

3.Tamtéž, str. 20, 21

4.Tamtéž, str. 17

5.Tamtéž, str. 17

6.Tamtéž, str. 18

7.Tamtéž, str. 18

8.Schafferová, E. Co je rodina? Praha: Návrat domů, 1995, zadní strana obalu knihy.

2.1. 2. Rodina z hlediska historického vývoje

V této kapitole nechci podrobně rozebírat vývoj rodiny v průběhu historického vývoje, chci jen stručně nastínit jakými změnami prošla rodina v průběhu některých etap historie.

Matoušek popisuje, že již v prvních informacích pocházejících z mladší doby kamenné, které lze studovat prostřednictvím archeologie, jsou doloženy způsoby života lidí z této doby. Tito lidé se většinou sdružovali ve skupinkách pokrevně spřízněných nebo jejich společnost mohla být klanová. Tato možnost je odvozena z tzv. necivilizovaných společností, které přetrvaly do nedávné doby. V tomto klanovém uspořádání byly zakázány jisté druhy sňatků a klan byl řízen radou starších. Rodina patří mezi nejmenší jednotku lidské organizace, existovala ve všech společenstvích, předpokládá se tedy, že tomu tak bylo i v době kamenné¹.

Z archeologických výzkumů z období čtvrtohor se dozvídáme o prvotní starobylé kultuře člověka. Důkazy hovoří o rozvinutých sociálních vztazích uprostřed tlup². Např. péče o nemocné a postižené, pohřeb doprovázený květinami, uctívání jeskynního medvěda a jiné³. Velký zlom pak znamenal vývoj řeči, s jejímž šířením docházelo k rozvoji člověka po všech stránkách. Vznikala sídliště primitivních chat a stanů z klacků, kostí a zvířecích kůží. Rychleji rostla i populace. Zvýšená byla i péče o děti, poučování a výchova, na které se zpočátku podílely jen ženy⁴.

Matoušek se odkazoval na Malinowského, který svými výzkumy v Melanésii dokázal, že i v případě, kdy není známo kdo je biologickým otcem dítěte, se lidé této společnosti rozdělují do rodin jen ztěží. Otec se pak staral o zajištění potravy.

Počet dětí začal stoupat v dobách, kdy se rodiny přestaly stěhovat z místa na místo a začaly se usazovat⁵.

1. Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1997. str. 14

2. Fejfar, O. Zkamenělá minulost. Praha: Albatros, 1989. str. 269

3. Tamtéž, str. 272

4. Tamtéž, str. 274

5. Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1997. str. 14

Platí zde pak pevná pravidla, ke které rodině dítě patří, přestože nemusí být znám skutečný otec dítěte. Tuto roli pak zastává např. strýc. Další dohady se pak vedli kolem toho, kdo rodinu vedl – zda matka, či otec. Jasně bylo i to, že matka mívala zpravidla jen jedno dítě, protože při přesunech z jednoho místa na druhé

(za obživou) musela nosit nejen dítě, ale i majetek rodiny, další dítě by pak unesla jen ztěží.

Řecká společnost – asi 8. – 7. stol. př. n. l., v předklasickém Řecku, byla organizována podle širokých rodů. Rod pak tvořil soubor rodin vycházejících ze společného předka. Rodina byla přísně patriarchální. Ženy se s muži oddělovali při jídle, po něm si mohly k mužům přisednout a rozmlouvat s nimi. Ženy zastávaly obvyklé domácí práce. Muž mohl mít kromě své manželky i konkubínu a pokud mu manželka neporodila syna, mohl jím být uznán levoboček za legitimního potomka⁶. V této době se hodně věřilo v kletby a svatba a narození prvního dítěte byla provázena rituály. Pokud dítě mělo nějakou vadu, mohl jej otec zavrhnout⁷.

V době klasického Řecka existovaly menší městské státy, kde byl větší počet žen než mužů. Nejmenší jednotkou této společnosti byl oikos, což byla domácnost s domem a půdou. Dědické právo upřednostňovalo, že po smrti otce připadla domácnost na nejstaršího syna, či na jiného blízkého příbuzného. V nejhorším případě připadl majetek na dceru, která se však musela provdat za nejbližšího mužského příbuzného svého zemřelého otce. Muž byl ke sňatku nucen. Žena měla v rodině podřízené postavení, většinou měla i vyhrazené místo v domě, kde se mohla pohybovat. Žena se mohla vzdělávat, ale jen omezeně v okruhu svých ženských přítelkyň. Vdaná žena pak pečovala o řádný chod své domácnosti. Muž se doma zdržoval jen velmi málo. Počet sexuální styků byl mužům doporučen zákonodárcem, aby bylo pojištěno narození legitimního mužského dědice. Opět se muž mohl stýkat s konkubínami a jinochy⁸.

6. Tamtéž, str. 15

7. Tamtéž, str. 16

8. Tamtéž, str. 16

Dítě bylo považováno za plnoprávnou bytost až poté, co dostalo jméno, u chlapce to bylo většinou jméno po dědečkovi ze strany otce. Velikost rodiny se mohla regulovat jednak potraty, jednak odkládáním dětí do košíku. Takto odložené dítě buď nepřežilo, nebo bylo nalezeno. Pokud tedy bylo nalezeno, mohlo se stát otrokem dotyčného, který dítě nalezl. Když odložené dítě našla bezdětná žena, mohl ho její muž uznat za svého potomka. V rodině pak nebyl rozdíl mezi postavením vlastního dítěte a nalezeného dítěte⁹.

Ve starověké Spartě zůstávali chlapci v otcovském domě pod dozorem matky do sedmi let. Poté museli dům opustit a byli zařazeni do oddílů, kde pak žili a stravovali se společně. Výchovu ve Spartě vedl stát. Cílem výchovy bylo vypěstování poslušnosti a disciplíny, jelikož z těchto chlapců byli vychováváni bojovníci. Čtení, psaní a jiné vědy se brali spíše okrajově¹⁰.

Dospělí Sparťané (muži) nesměli obědovat doma. Odevzdávali do společného určité množství potravin a každý se pak v určitou hodinu dostavil ke společnému obědu. Děti mohly být tomuto obědu přítomny (dojídaly pak zbytky jídel)¹¹.

Otec ve Spartě nerozhodoval o tom, zda jeho novorozené dítě bude žít a bude vychováváno. Rozhodovali o tom členové fyl – jimi bylo dítě prohlédnuto a pokud bylo dobře rostlé a silné, bylo uznáno, že je ho možné vychovat. V opačném případě bylo dítě odneseno na strž¹².

Ve starověkém Římě byl hlavou rodiny otec a jeho moc nebyla ničím omezena. Rodinu tvořilo větší množství lidí (synové, jejich ženy i neprovdané dcery). Otec měl tedy různá výsadní práva. Mohl své děti prodat do otroctví nebo je zabít. Př. – otec zabil svoji dceru za to, že se prohřešila tím, že její vyvolený byl zabít v boji a ona nad ním truchlila. Tento čin nemohl nikdo dle tehdejších zákonů odsoudit, jelikož otec tak využil svého zákonného práva¹³.

9. Tamtéž, str. 17

10. Pravdová, M., Michovský, V. Starověké Řecko. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. str. 60

11. Tamtéž. str. 66

12. Tamtéž, str. 69

13. Pravdová, M., Michovský, V. Starověký Řím. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1974. str. 26

Římské obyvatelstvo bylo složeno ze třiset rodů. Členové těchto rodů pak vlastnili společnou půdu, slavili společné náboženské svátky a měli společná pohřebiště. Společné jméno ukazovalo na příslušnost k rodu (Římané měli tři jména). V čele rodu stál stařešina (ten byl v pozdější době volen většinou z jedné rodiny, téhož rodu). Deset rodů pak tvořilo kurii, deset kurií pak tribui¹⁴. V době krize římské republiky se měnilo postavení rodiny i žen. Jsou zmínky o tom, že nemajetné ženy měly své zaměstnání – např. švadleny, porodní báby, kojné atd., majetné ženy pak nepracovaly. Římské ženy se mohly prosazovat v politice¹⁵.

Rodina středověku, slovanská rodina, byla patriarchální. Význační mužové mohli mít i více žen¹⁶. Nejvlivnější ideologií evropského středověku bylo křesťanství. V rodině měla fungovat vzájemná služebnost a úcta. Hlavním úkolem rodiny z hlediska křesťanského bylo plodit děti. Antikoncepce a jiné regulace počtu dětí byly hříšné. Středověká společnost byla více zemědělská, to určovalo i podobu rodiny. Pokud nastalo nepříznivé klima, hrozil hladomor a epidemie. Také zde přetrvával zvyk odkládat přebytečné děti. Byly zřizovány nalezince, ve kterých většina dětí umírala hladem a nemocemi. Rodina byla výrobní jednotkou, děti se na své povolání připravovaly nejen ve svých rodinách, ale převážně v cizích rodinách. Ke sňatku poddaných byl potřebný souhlas vrchnosti, v některých oblastech chudiny byly sňatky zakázány. V této době bylo běžné soužití širších rodin, tří generací. Velikost rodiny závisela na tom, kde rodina žila. Na venkově nebylo možné žít mimo svoji rodinu, ve městě to pak bylo možné jen u těch nejnižších vrstev. V rodině tedy pak žili tovaryši, učedníci i jiní pokrevní příbuzní. Dětství ve středověku trvalo velmi krátce – asi do osmi let. Pak dítě začínalo pracovat nebo šlo do učení. Takto se dítě již nikdy nemuselo se svými rodiči setkat. Mnoho žen umíralo po porodu. Muž měl tedy vedoucí postavení v rodině, žena pak podružné, jejich role byly značně oddělené, vůči nenarozeným, či čerstvě narozeným panovala značná necitelnost¹⁷.

14. Tamtéž, str. 27

15. Matoušek, O. Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha: Slon, 1997. str. 18

16. Tamtéž, str. 19

17. Tamtéž, str. 20

2.2. Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinnou péčí rozumíme péči o děti osiřelé či opuštěné, které ztratily svoji vlastní rodinu nebo ji vůbec nenalezly. Takovým dětem se pak poskytuje péče v jiném prostředí, v nové rodině nebo jinak uspořádané malé skupině, která se rodinnému systému nejvíce podobá.

Náhradní rodinná péče nastupuje v případě, že se rodiče nemohou o dítě z vážných důvodů postarat, či sami nechtějí, a zajistit tak řádnou výchovu a výživu dítěte.

Matějček, Dytrych tvrdí, že: "Náhradní rodinnou péčí je možné definovat jako sociální opatření ve prospěch dítěte, o něž se jeho vlastní rodiče nemohou nebo nechtějí starat, anebo z vážných důvodů není žádoucí, aby se starali. Má dítěti úplně nebo částečně opuštěnému umožnit, aby vyrůstalo v rodinném prostředí, které by uspokojovalo jeho základní psychické potřeby, harmonicky rozvíjelo jeho osobnost a připravovalo je pro uspokojivé společenské zařazení"¹.

Radvanová a kol. se zabývají rozdílem náhradní rodinné péče a náhradní rodinné výchovy.

V praxi se užívají dva pojmy – náhradní rodinná péče a náhradní rodinná výchova.

Náhradní rodinná výchova je zobecňující (teoretický) pojem. Používá se obvykle tam, kde je zvyrazňována více právní stránka této problematiky. Zákon o rodině zahrnuje právo a povinnost pečovat o dítě, používá se pojem – svěření do výchovy (jednomu z rodičů), umístění do náhradní rodinné výchovy (rodinné či ústavní).

Náhradní rodinná péče je pojem širší, zahrnuje i další stránky vztahu dítěte a osoby – základní potřeby a rozvíjení jeho osobnosti. Je tedy výstižnější také proto, že zdůrazňuje osobní i individuální vztah toho, kdo o dítě osobně pečuje a tím zajišťuje i všechny jeho potřeby.

1. Matějček, Z., Dytrych, Z. Děti, rodina a stres. Praha: Galén, 1994, str. 166.

Pokud se jedná o právní vztah mezi dítětem a jiným občanem než je rodič, vzniká náhradní rodinná péče jen na základě soudního rozhodnutí. Společným znakem všech typů náhradní rodinné péče je zabezpečení rodinného vztahu dospělého člověka k nezletilému dítěti².

Termíny náhradní rodinná výchova a náhradní rodinná péče již byly vysvětleny. Neměl by se však opomenout i termín třetí – náhradní výchovná péče. To je taková forma péče o děti, které nemohou být vychovávány ve vlastní rodině. Také zde jsou důvody velmi podobné důvodům náhradní rodinné péče. V tomto případě se nejčastěji jedná o ústavní výchovu.

Radvanová, Koluchová a Dunovský shrnují tento pojem a říkají: „Náhradní rodinná péče tedy představuje určitý úsek péče o děti mimo rodinu. Nestojí proti žádným formám a druhům péče o děti, které ztratily nebo nenašly vlastní rodinu. Naopak spolu s nimi musí vytvářet jednotný, bohatě diferencovaný systém, který by byl schopen uspokojovat všechny obecné i zvláštní potřeby dětí. Každá forma tohoto systému pak má svoje oprávnění a možnosti pro umístění³.

2. Radvanová, S., Koluchová, J., Dunovský, J. Výchova dětí

v náhradní rodinné péči. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. Str. 166.

3. Radvanová, S., Koluchová, J., Dunovský, J. Výchova dětí v náhradní rodinné péči. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. Str. 18

2.3. Formy náhradní rodinné péče

Podle právního řádu České republiky patří mezi formy náhradní rodinné péče :

- Svěření dítěte do péče jiného občana než jsou rodiče
- Pěstounská péče
- Osvojení
- Poručenství
- Ústavní výchova

2. 4. Svěření dítěte do péče jiného občana než

jsou rodiče (do péče třetí osoby) – právní úprava

Svěření dítěte do péče jiného občana než jsou rodiče je upravena Zákonem o rodině. Od dubna 1999 je v platnosti Zákon o sociálně právní ochraně dětí, kterým je upravena povinnost okresních úřadů – blíže oddělením sociálně – právní ochrany, jedenkrát za půl roku kontrolovat, zda péče o takovéto dítě je ze strany občanů, kterým bylo svěřeno, zabezpečena tak, aby bylo zajištěno blaho a zdárný vývoj dítěte, aby péče o dítě byla v souladu se zákony.

2. 4. 1. Zákon o rodině

Svěření dítěte do péče třetí osoby vymezuje Zákon o rodině, § 45.

V odst. 1 se uvádí:“ Vyžaduje – li to zájem dítěte, může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než jsou rodiče, jestliže tato osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Při výběru vhodné osoby dá soud přednost zpravidla příbuznému dítěte“¹.

Odst. 2 píše:“ Dítě je možno svěřit i do společné výchovy manželů. Zemře – li jeden z manželů, zůstává dítě ve výchově druhého manžela. Po rozvodu manželů rozhodne soud o výchově dítěte. Do rozhodnutí soudu společná výchova trvá“².

Poznámky uvedené k tomuto paragrafu dále jednotlivé odstavce rozvádějí. Důvody pro svěření dítěte do výchovy jiného občana, či do společné výchovy manželům, kteří nejsou rodiči, mohou být subjektivní – zde je podstata v nedostacích výchovy ve vlastní rodině, nebo pak objektivní, tzn., že jejich okolnosti jsou nezávislé na jednání rodičů – sem patří např. úmrtí rodičů, nemoc v rodině, ale i nevhodné bytové poměry³.

1. JUDr. M.Holub, JUDr. H. Nová, Zákon č. 91/ 1998 Sb.,o rodině a předpisy související, Praha 1998. str. 93.

2. Tamtéž. Str. 93

3. Tamtéž. Str. 93

Takovéto výjimečné opatření, jakým je svěřeni dítěte do péče jiného občana, či do společné péče manželů, musí být vždy opřeno o pečlivě a spolehlivě objasněné okolnosti. Rozsah práv a povinností sám zákon nevynezuje, musí tak učinit soud v každém konkrétním případě. Dle odst. 1 nelze převést na tohoto občana všechna rodičovská práva. Lze však osobě, jíž bylo dítě svěřeno do výchovy namísto rodiče, zajistit, že se bude podílet na řešení podstatných záležitostí dítěte společně s rodiči. V případě neshody pak rozhodne soud⁴.

Soud zpravidla vymezuje práva a povinnosti občana či manželů tak, že: " je oprávněn a povinen zajistit výkon péče o nezletilého, zejména jeho výchovu a výživu v běžných záležitostech řídit jeho jednání a jednat za něj, s tím dalším vymezením (podle okolností případu širším nebo užším), že rozhodování ve věcech, jež nejsou běžnou záležitostí, např. o volbě povolání, či studia nezletilého, o správě jeho majetku a zastupování nezletilého v řízení u soudu nebo jiného orgánu, této osobě (manželům) nepřisluší, nebo jí přisluší společně s rodiči"⁵.

Je důležité, aby této osobě (manželům) bylo vysloveno oprávnění přijímat pro dítě výživné a hospodařit s ním, pokud je potřeba toto výživné i vymáhat soudním rozhodnutím. Ve výroku rozhodnutí by pak mělo být stanoveno, že tato osoba může žádat o dávky státní sociální podpory, či jiné sociální dávky.

Pokud důvody pro opatření dle tohoto paragrafu pominou, může ho soud zrušit či učinit jiné opatření, např. vyslovit nad výchovou nezletilého dohled, ústavní výchovu.

Při výběru vhodné osoby zákon upřednostňuje příbuzného dítěte⁶.

Př. Matka, jako jediná z rodiny prošla výchovným ústavem. V osmnácti letech porodila syna, otec byl Róm, o dítě nejevil žádný zájem, velice často pobýval ve výkonu trestu. Péče matky byla špatná, odmítala se o dítě starat, dítě často ponechávala své matce. Nakonec dítě opustila, odešla pracovat do nočních podniků. Dítě bylo svěřeno do péče třetí osoby – babičce – matce matky. V současné době má matka další dvě děti, každé s jiným partnerem, o tyto děti se stará v rámci svých možností, je stanoven soudní dohled.

4. Tamtéž. Str. 94

5. Tamtéž. Str. 94

6. Tamtéž. Str. 94

2. 4. 2. Zákon o sociálně právní ochraně dětí

Zákon o sociálně právní ochraně dětí vstoupil v platnost dnem 1. dubna 1999. Nově jsou vymezeny pravidelné kontroly ze strany sociálních pracovníků okresních úřadů, kterými se sleduje, jakým způsobem a zda je zabezpečena výchova dětí svěřených do péče jiných osob než jsou rodiče.

§6 vymezuje na jaké děti je sociálně – právní ochrana zaměřena. V odst. 1, písmeno b) se říká:“ Sociálně právní ochrana se zaměřuje na děti, které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než jsou rodiče, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy“¹.

V § 19 jsou uvedeny povinnosti, které jsou uloženy okresnímu úřadu v rámci sociálně – právní ochrany dětí. Odst. 5 tohoto paragrafu sděluje:“ Okresní úřad sleduje vývoj dětí, které byly svěřeny do výchovy jiných fyzických osob než rodičů, přitom jsou zaměstnanci okresního úřadu povinni navštěvovat rodinu, kde dítě žije, popřípadě jiné prostředí, kde se dítě zdržuje, nejméně jednou za tři měsíce v období prvních šesti měsíců péče nahrazující péči rodičů, a poté v souladu se zájmy dítěte podle potřeby, nejméně však jednou ze šest měsíců, a to na základě zvláštního oprávnění vydaného okresním úřadem, v němž je uvedeno jméno a příjmení zaměstnance, jeho další osobní údaje a vymezena činnost, kterou může tento zaměstnanec vykonávat“². V poznámkách k tomuto paragrafu je pak dále uvedeno, že tyto fyzické osoby, kterým bylo dítě svěřeno do péče, mají s orgány sociálně – právní ochrany spolupracovat, na vyžádání pak předkládat různé listiny, doklady, poskytnout nezbytné informace a umožnit návštěvu zaměstnance orgánu sociálně – právní ochrany dětí v obydlí, popřípadě v jiném prostředí, ve kterém dítě žije³.

1. JUDr. V. Novotná, JUDr. E. Burdová, JUDr. F. Brabenec, Zákon č. 359/1999 Sb. - o sociálně právní ochraně dětí, Praha: Linde 2000. Str. 23.

2. Tamtéž. Str. 45

3. Tamtéž. Str. 47

2. 5. Pěstounská péče

Pěstounská péče byla dříve upravena Zákonem o rodině, § 46, kterým bylo odkázáno na zvláštní předpis. Tímto předpisem byl Zákon č. 50/1973 Sb. – o pěstounské péči, ve znění pozdějších předpisů. V současné době je pěstounská péče upravena Zákonem o rodině, § 45a).

Do pěstounské péče se svěřují děti, jejichž výchova není u rodičů zajištěna a příčiny mohou mít i dlouhodobý charakter.

Dítě může být svěřeno do pěstounské péče jiného občana, dále do společné péče manželům, ale i jen jednoho z manželů (pokud s tím však druhý manžel souhlasí). Souhlas pak není potřebný v případě, že jeden z manželů není způsobilý k právním úkonům.

Pěstounem může být člověk, který má osobnostní, morální, povahové a zdravotní předpoklady. Vede řádný život nejen on sám, ale celá jeho rodina, tímto by pak mělo být zaručeno, že pěstounská péče bude ve prospěch dítěte.

Pěstoun je povinen se o dítě postarat osobně a ve výchově má pak přiměřená práva a povinnosti rodičů. Právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti má však jen v běžných věcech. Pokud se domnívá, že rozhodnutí zákonného zástupce není v zájmu dítěte, může požádat o rozhodnutí soud. Pěstoun si může dítě i osvojit.

Rodičům, či jiným povinným osobám, soud ukládá hradit příspěvek příslušnému orgánu, toto se pak stává příspěvkem do státního rozpočtu.

Ze zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře vyplývá, že nezaopatřenému nezletilému dítěti v pěstounské péči náleží příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Do zletilosti se tento příspěvek vyplácí pěstounovi. Po zletilosti, v případě, že se dítě připravuje soustavně na budoucí povolání, má také na tento příspěvek nárok, příjemcem se pak stává samo dítě. Pěstounovi za výkon pěstounské péče náleží měsíční odměna za každé dítě svěřené do pěstounské péče. Dalšími dávkami upravenými výše uvedeným zákonem jsou – příspěvek při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla.

Pěstounská péče může být rozdělena do dvou skupin – jednak individuální a jednak skupinová.

Individuální pěstounská péče znamená, že dítě může být svěřeno příbuzným (prarodičům, či jiným příbuzným) nebo cizím osobám.

Při skupinové pěstounské péči je dítě svěřeno do zařízení pro výkon pěstounské péče nebo do SOS dětských vesniček, kde je matka pěstounka.

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu, zaniká pak zletilostí dítěte, či úmrtím pěstouna. Společná pěstounská péče manželů pak zaniká rozvodem manželství pěstounů nebo úmrtím jednoho z nich. Pěstounská péče může být zrušena z vážných důvodů rozhodnutím soudu. Pokud o zrušení pěstounské péče požádá pěstoun, soud tak učiní vždy.

Rozhodnutím okresního úřadu může být dítě svěřeno dočasně do péče občana, který má zájem o pěstounskou péči a je zřejmé, že tento člověk splňuje zákonem stanovené podmínky. V tomto případě se pak jedná o předpěstounskou péči.

Ze Zákona č. 359/1999 Sb. – o sociálně právní ochraně dětí, vyplývají pro okresní úřad další povinnosti. Okresní úřad vyhledává občany vhodné pro pěstounskou péči. Dále je pak povinen pravidelně kontrolovat řádnou péči o děti svěřené do pěstounské péče. Tak, jako v případě péče třetí osoby, se tyto kontroly provádějí 1x za půl roku.

Př. 1. Rodina - oba manželé jsou vysokoškolsky vzdělaní lidé, mají dvě své děti, jsou nábožensky založeni. Požádali o pěstounskou péči, převzali 2,5 - letého romského chlapce. Pěstounka provozuje domácí školu, kterou prošly i její děti, chlapec ji navštěvuje také, prospívá, má velice dobré známky, navštěvuje lidovou školu umění.

Př.2. Rómská rodina – pět dětí – matka zemřela, otec neschopný se o děti postarat. Péči tedy převzala sestra matky, která své děti neměla, sama prošla dětským domovem, absolvovala jen zvláštní školu, neměla žádného partnera. Výchovu dětí zvládá s obtížemi, nejstarší chlapec výchovně problémový – umístěn do výchovného ústavu. Péče této pěstounky se musí ze strany soc. pracovnice hodně sledovat a pomáhat jí.

2. 6. Osvojení

Osvojení je optimální formou náhradní rodinné péče. Otázky osvojení jsou upraveny Zákonem č. 94/1963 Sb. – o rodině, ve znění pozdějších předpisů, paragrafy 63 – 77.

V § 63, odst. 1) a 2) výše citovaného zákona se píše, že:

1)“ Osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojencem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dětmi, a mezi osvojencem a příbuznými osvojitele poměr příbuzenský. Osvojitelé mají rodičovskou zodpovědnost při výchově dětí“.

2)“ O osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele“¹.

Podobně jako u pěstounské péče, i u osvojení se osvojiteli mohou stát jen bezúhonné osoby, kde bude zaručeno, že osvojení dítěti i společnosti prospěje. Osvojitelem nemůže být pak ten, kdo není způsobilý k právním úkonům².

Dítě mohou osvojit jednak manželé společně, jednak jeden z manželů a opět jako u pěstounské péče, se souhlasem toho druhého (tento souhlas není potřebný, pokud druhý z manželů není způsobilý k právním úkonům)³.

K osvojení je potřebný souhlas zákonného zástupce, pokud je osvojované dítě schopné posoudit dosah osvojení, pak i jeho souhlasu. Dále je potřebný souhlas i v případě, že rodič je nezletilý⁴.

§ 68, odst.1) uvádí:

„ Pokud jsou zákonnými zástupci osvojovaného dítěte jeho rodiče, není třeba jejich souhlasu, jestliže

a) po dobu nejméně šesti měsíců neprojevovali řádný opravdový zájem o dítě, zejména tím, že dítě pravidelně navštěvovali, neplnili pravidelně a dobrovolně vyživovací povinnost k dítěti a neprojevují snahu upravit si v mezích svých možností své rodinné a sociální možnosti tak, aby se mohli osobně ujmout péče o dítě, nebo

1. JUDr. M. Holub, JUDr. H. Nová, Zákon č. 91/ 1998 Sb.,o rodině a předpisy související, Praha 1998. str. 142

2. Tamtéž. Str. 145

3. Tamtéž. Str. 146

4. Tamtéž. Str. 147

b) po dobu nejméně dvou měsíců po narození dítěte neprojevili o dítě řádný zájem, ačkoli jim v projevení zájmu nebránila vážná překážka⁵.

Tato ustanovení platí i v případě nezletilých rodičů.

Souhlasu dále není potřeba v případě, že rodiče dali souhlas předem bez vztahu k budoucím osvojitelům. Takovýto souhlas musí být dán písemně před soudem nebo před orgánem sociálně – právní ochrany. Rodiče mohou dát souhlas nejdříve šest týdnů po narození dítěte⁶.

Před tím, než soud rozhodne o osvojení, musí být dítě nejméně tři měsíce v péči budoucích osvojitelů⁷.

Osvojené dítě po rozhodnutí soudu o osvojení nese příjmení po osvojiteli, pokud je svěřeno do osvojení manželů, pak nese jejich společné příjmení určené pro jejich ostatní děti⁸.

Osvojením se ztrácejí vzájemná práva a povinnosti osvojeného dítěte s původní rodinou.

Osvojení má dva stupně – osvojení zrušitelné (I. stupeň) a osvojení nezrušitelné (II. stupeň). O nezrušitelném osvojení může soud rozhodnout jen u dítěte, které je starší jednoho roku. Zrušitelné osvojení může být soudem zrušeno jen z velmi vážných důvodů, a to jen na návrh osvojitele nebo osvojence. Zrušením osvojení pak opět vznikají vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a původní rodinou. Osvojenec znovu ponese své dřívější příjmení.

Př. Matka – vdaná – má již dvě děti, rodinné soužití naprosto spokojené. Porodila třetí dítě, které by však rodina finančně nezvládla, oba manželé dávají přivolení k osvojení dítěte.

5. Tamtéž. Str. 148

6. Tamtéž. Str. 155

7. Tamtéž. Str. 156

8. Tamtéž. Str. 161

7. Poručenství

§ 78 zákona o rodině tvrdí:

„ Jestliže rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven, nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, ustanoví soud dítěti poručníka, který bude nezletilého vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek místo jeho rodičů¹.

Práva a povinnosti poručníka jsou velmi široká, a proto je nutné, aby poručník se svým ustanovením souhlasil, aby poručenství tedy vykonával na bázi dobrovolnosti. Poručníkem může být ustanovena jednak osoba, kterou doporučili rodiče, dále osoba, která je k dítěti v příbuzenském poměru, či osoba blízká dítěti, dále manželé. Poručníkem může být ustanoven také orgán sociálně – právní ochrany².

Při výběru poručníka, stejně jako u pěstounské péče či osvojení, se klade velký důraz na to, aby tato osoba byla dítěti blízká, aby dítěti bylo zajištěno blaho a vše, co potřebuje pro řádný vývoj. Tato osoba by měla dále rozvíjet intelektové schopnosti dítěte, jeho citový a mravní základ. Osoba poručníka by měla být bezúhonná a mít odpovídající předpoklady, aby se mezi ní a dítětem vybudoval citový vztah.

Poručník by měl pro dítě zabezpečovat veškeré sociální a důchodové dávky (sirotčí důchod, dávky státní sociální podpory, ale i dávky sociálního zabezpečení). Pokud poručník o dítě osobně pečuje, má nárok na dávky státní sociální podpory tak, jako u pěstounské péče – odměna pěstouna a příspěvek na úhradu potřeb dítěte každý měsíc.

Poručník by měl podávat soudu pravidelné zprávy o majetku poručenice, této povinnosti ho však soud může zbavit. Soud dále schvaluje jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatných věcech týkajících se dítěte³.

Soud může poručníkovi přiznat i odměnu. Poručenstvím se poručníkovi nezakládá vyživovací povinnost k dítěti.

1. JUDr. M. Holub, JUDr. H. Nová, Zákon č. 91/ 1998 Sb., o rodině a předpisy související, Praha 1998. Str. 169

2. Tamtéž. Str. 171

3. Tamtéž. Str. 174

Poručenství může zaniknout buď na návrh poručníka, dále pak v případě, že poručník porušuje své povinnosti, či v případě rozvodu manželů. V tomto posledně jmenovaném případě rozhodne soud, zda funkci poručníka budou vykonávat oba rozvedení manželé, či jen jeden z nich. Další možnost zániku poručenství je dána smrtí poručenice, zletilostí poručenice, osvojením nezletilého dítěte, či tím, že nezletilý starší šestnácti let uzavřel manželství. Poručenství může zaniknout také smrtí poručníka.

Okresní úřad, na základě zákona o sociálně - právní ochraně, zajišťuje pravidelnou kontrolu, tak jako v případě pěstounské péče. Sleduje řádnou péči o dítě a hlavně to, aby bylo zajištěno jeho blaho.

Př. Nezletilá matka porodila dítě, otec je také nezletilý. Matka matky byla ustanovena poručníkem dítěte. V současné době je dítěti pět let, matka dokončila střední odborné učiliště a převzala péči o své dítě. Problém v těchto případech spočívá v tom, že dítě je často fixováno na toho, kdo se o něj stará, v tomto případě to byla babička.

2. 8. Ústavní výchova

Poslední formou náhradní rodinné péče je ústavní výchova. Ta je upravena zákonem č. 94/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 46, odst. 2 a 3.

V odst. 2 výše uvedeného paragrafu se píše:

„ Jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit, může soud nařídít ústavní výchovu. Jestliže je to v zájmu dítěte nutné, může soud nařídít ústavní výchovu i v případě, že jiná výchovná opatření nepředcházela. Z důležitých důvodů může soud prodloužit ústavní výchovu až na jeden rok po dosažení zletilosti¹.

Odst. 3 téhož paragrafu říká:

„ Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinnou péčí, která má přednost před výchovou ústavní. Pominou – li po nařízení ústavní výchovy důvody nebo lze – li dítěti zajistit náhradní rodinnou péči, soud ústavní výchovu zruší².

Při rozhodování o formě náhradní rodinné péče má vždy přednost individuální péče před ústavní, pokud je to v zájmu dítěte. Proto soud přistoupí k nařízení ústavní výchovy až poté, není – li jiná vhodná forma náhradní rodinné péče. Ústavní výchovu může nařídít jen soud. Takovéto řízení soudu může být zahájeno buď na návrh účastníka (soud pak může nařídít i jinou formu výchovy, než ta, která byla navržena), nebo může být takovéto řízení zahájeno i bez návrhu.

Návrh na zahájení řízení o ústavní výchově, či zrušení ústavní výchovy, může podat i okresní úřad.

Ústavní výchova – odejmutí dítěte z rodiny, je závažným zásahem nejen do práv rodičů, ale také dítěte. Proto je velmi důležité zvážit všechny okolnosti, které k takovému rozhodnutí vedou. Pokud se pak jedná o trestní řízení, nad mladistvým může být nařízena ochranná výchova.

1. JUDr. M. Holub, JUDr. H. Nová, Zákon č. 91/ 1998 Sb.,o rodině a předpisy související, Praha 1998. Str. 98

2. Tamtéž. Str. 98

Děti jsou nejprve umísťovány do diagnostických ústavů. Hlavní úkol tohoto zařízení je vyšetření dětí a mladistvých po stránce zdravotní, psychologické, pedagogické a sociální. Na základě těchto vyšetření je rozhodnuto, do jakého typu dětského domova, či výchovného ústavu dítě dále postoupí.

Pokud nedojde k prodloužení ústavní výchovy (nejdéle však o jeden rok), končí ústavní výchova dovršením osmnáctého roku věku.

Poté, co je nad výchovou dítěte nařízena ústavní výchova (rozsudek nabyt právní moci), projednává okresní úřad s ústavním zařízením (diagnostickým ústavem) přijetí dítěte. Termín nástupu dítěte do zařízení pak oznámí písemnou výzvou rodičům, kteří by měli dítě do ústavu dopravit. Pokud však rodiče dítě neodvezou, dává okresní úřad podnět k soudu na výkon rozhodnutí. Po vyjednání nového termínu v ústavu pak soud dítě odveze.

Dříve dítě do ústavu odvázel okresní úřad, v současné době by tento odvoz měl zajišťovat pouze soud. Praxe je však jiná. Soud umístění dítěte vykonává, ale přitom mu asistuje pracovnice okresního úřadu. Okresní úřad je povinen zajistit, pro přijetí dítěte do ústavu doklady - rodný list, kartička pojištěnce, ze školy – katalogový list, poslední vysvědčení a dotazník pro školu, dále pak dotazník pro orgán sociálně – právní ochranu. Další podmínkou přijetí dítěte do ústavu je i zdravotní prohlídka, zajištění zdravotní dokumentace a prohlášení o bezinfekčnosti. Toto vše je v kompetenci okresního úřadu. Hlavně ty poslední jmenovaného jsou jedny z důvodů, proč probíhá umístění dítěte v součinnosti soudu a okresního úřadu. Dalším důvodem je, že pracovnice okresního úřadu zná dobře rodinu, dítě, je pro dítě tedy známou osobou.

Dítě je možné do ústavní výchovy svěřit i na základě předběžného opatření (dle občanského soudního řádu, § 76, písm. a.) okamžitě. O předběžném opatření opět rozhoduje soud, platnost předběžného opatření jsou tři měsíce.

Zákon č. 359/1999 Sb. – o sociálně právní ochraně, vytyčuje okresnímu úřadu povinnosti, které vyplývají z rozhodnutí o ústavní výchově.

Okresní úřad sleduje dodržování práv dítěte v ústavních zařízeních. Jednou za šest měsíců je povinen navštívit dítě v ústavním zařízení (tam, kde byla nařízena ústavní nebo ochranná výchova). Zaměstnanec okresního úřadu je oprávněn hovořit s dítětem bez přítomnosti dalších osob (zaměstnanců ústavního zařízení),

nahlíží do dokumentace, která je o dítěti vedena ústavním zařízením. V průběhu ústavní výchovy mohou jednak rodiče dítě v ústavu navštěvovat, jednak mu psát dopisy, telefonovat, posílat balíčky. Dítě pak může pobývat i u rodičů, či jiných fyzických osob. Pobyt probíhá v době prázdnin a některá zařízení (z větší části jsou to výchovná zařízení) pouštějí děti i 1x za 14 dní na víkendy domů. Tyto návštěvy může umožnit ústavní zařízení jen na základě písemného vyjádření okresního úřadu.

Př. Matka jako dítě prošla dětským domovem, absolventka zvláštní školy. První manželství skončilo rozvodem, děti z tohoto manželství jsou již zletilé, vyjma jednoho, o které matka pečuje. Podruhé matka žila s druhem, později se zjistilo, že tento druh její dceru pohlavně zneužíval od jejích sedmi let života. Dcera se snažila matce svůj problém sdělit, ta jí však nevěřila, zároveň se bála, kdyby něco proti druhovi řekla, mohla by přijít o bydlení. Dcera byla tedy umístěna do dětského domova (poté, co vyšly skutečnosti o pohlavním zneužívání ven), matka jí nechtěla, nevěřila jí, stála na straně svého druha. Druh matky byl odsouzen, matka přišla o bydlení, čas bydlela v lese. Dnes je dceři devatenáct let, za celou dobu jejího pobytu v dětském domově ji matka nenavštívila, jen jí občas zatelefonovala.

2. 9. Deprivační syndrom

Na úvod této kapitoly bych chtěla definovat některé pojmy, které vysvětlí, co to je deprivační syndrom.

Vágnerová uvádí: “Deprivace je stav, kdy některá z objektivně významných potřeb, biologických i psychických, není uspokojována v dostatečné míře, přiměřeným způsobem a po dostatečně dlouhou dobu¹.”

Dále tvrdí, že: “Dlouhotrvající deprivace může vést k narušení psychického vývoje, k nerovnoměrnému rozvoji některých složek osobnosti, či ke vzniku specifických psychických odchylek².”

Definuje syndrom jako soubor symptomů (příznaků). Symptomy - to je určitý stav odchylovající se od normy³.

Woleská klasifikovala dvě základní formy deprivačního syndromu, které si děti do náhradní rodinné péče přinášejí.

Viditelnou, zjevnou formu deprivačního syndromu (agrese, pasivita – nezájem o okolí, upoutávání pozornosti, poruchy příjmu potravy, denní či noční pomočování, poruchy řeči, snížení nebo narušená koncentrace pozornosti, hyperaktivita, labilita nervového systému).

Dále pak skrytou formu deprivačního syndromu (poruchy spánku, nadměrná citlivost, traumatické prožitky, nepřiměřené změny nálad, sklon k depresím, narušené sebevědomí a sebedůvěra, narušený emocionální vývoj, sklon k úzkostnému jednání, disharmonický vývoj osobnosti).

Viditelné formy deprivačního syndromu se odstraňují lépe a dříve, naopak neviditelné formy mohou přetrvávat až do dospělosti. Pak se třeba projeví v krizové životní situaci, problému či nemoci. Tyto děti potřebují mnoho lásky, klidu, tolerance, pocitu bezpečí, sounáležitosti, hlavně však mnoho času. Při jejich výchově je velmi důležité dodržování výchovných prostředků a zásad, na druhé straně také vyvarovat se některých vlastních projevů (např. – křik na děti,

1. Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2000. Str. 36

2. Tamtéž. Str. 36

3. Tamtéž. Str. 17

nedodržení slova, lži, nevhodné příklady)⁴.

Matějček na základě svých studií dětí mimo rodinu došel k této definici: „Psychická deprivace je psychický stav vzniklý následkem takových životních situací, kdy subjektu není dána příležitost uspokojovat některé základní psychické potřeby v dostačující míře a po dosti dlouhou dobu⁵.“

Stanovuje pět vitálních potřeb:

- „ 1) Potřeba určitého množství proměnlivosti a kvality vnějších podnětů.
- 2) Potřeba určité stálosti, řádu a smyslu v podnětech, tj. smysluplného světa⁶.
- 3) Potřeba prvních emocionálních a sociálních vztahů, tj. vztahů k osobě matky a k osobám dalších primárních vychovatelů.
- 4) Potřeba společenského uplatnění a společenské hodnoty, z jejíhož uspokojení vychází zdravé uvědomění vlastního já, vlastní identity.
- 5) Potřeba otevřené budoucnosti nebo životní perspektivy⁷.“

Burešová popisuje, jak spolu vzájemně souvisí psychologie a právo. Rodinná výchova pak ovlivňuje některé rysy osobnosti dítěte. Ty se pak mohou stát trvalými charakteristikami osobnosti. Dává příklad fenoménu zvaného hospitalismus. Ten je způsoben citovou deprivací dítěte a právě ta může být vyvolána nedostatečným nebo chybějícím projevem mateřské lásky vůči dítěti. U některých dětí vyrůstajících v dětských domovech to může vést k trvalému psychickému poškození osobnosti (agresivita, citová labilita, selhávání v sociálních vztazích)⁸.

4. Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči. Mgr. J. Woleská, Deprivační syndrom a jeho následky u dětí v náhradní rodinné péči. Praha: Jan, 1999. str. 61,62

5. Matějček, Z. Dítě a rodina. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, str. 115

6. Tamtéž. Str. 115

7. Tamtéž. Str. 116

8. Rodinné právo č. 10/1999 – JUDr. E. Burešová, Náhradní rodinná výchova. Praha: Linde, 1999. Str. 13

2. 10. Shrnutí

V předešlých kapitolách jsem se snažila za pomoci odborníků, knih a zákonů, vysvětlit, co je vlastně rodina, co znamená vše, co je spojené s rodinou, výchovou, jaký význam má rodina pro život dítěte, důležitost prostředí, ve kterém dítě vyrůstá.

Na straně druhé jsem nastínila i následky, které mohou přijít v případě, že rodina nefunguje. Snažila jsem se ukázat skutečnosti, které si dítě nese do svého budoucího života v případě, že vyrůstá mimo svoji rodinu, myslím tím v ústavech.

Domnívám se, že všechny články náhradní rodinné péče jsou důležité a mají své místo v naší společnosti. Je třeba s nimi počítat, protože vždy a všude budou děti, které potřebují pomoc a je vždy na nás, zda jim podáme pomocnou ruku a využijeme jen toho nejlepšího. Každé dítě má právo na život, má právo na to, aby svůj život prožívalo kladným způsobem, byť by to bylo v náhradním rodinném prostředí.

3. Praktická část

3. 1. Cíl a předmět výzkumu

Cílem práce je zjistit důvody, které vedou ke svěřeni dětí do péče třetí osoby a zda se tyto důvody v průběhu vytyčeného časového období nějakým způsobem změnilly. Výzkumná část práce bude zkoumat roky 1981, 1991 a 2001.

Předmětem práce bude zjistit následný osud těchto dětí. Kolik jich zůstalo v péči třetí osoby, z kolika případů byla později provedena pěstounská péče, kolik dětí muselo být umístěno do ústavní výchovy a zda se některé z dětí vrátilo do původní rodiny.

Výzkumnou částí práce budou potvrzeny či vyvráceny hypotézy, které byly stanoveny.

1) Domnívám se, že důvodů ke svěřeni dětí do péče třetí osoby je mnoho.

2) Předpokládám, že nejvíce případů se bude týkat rodičů, kteří nebyli schopni zabezpečit zdárnou výchovu a výživu, a tím nesplnili základní povinnosti vůči těmto dětem.

3) Nižší počet případů bude, kdy samotné dítě, svým problémovým chováním, si zapříčinilo svěřeni do péče jiné osoby než jsou rodiče, či zda bylo umístěno do dětského domova.

4) Nejnižší zastoupení pak budou mít nezl. matky, rodiče, kteří zemřeli, či vážně onemocněli.

3. 1. 1. Metodika a charakteristika zkoumaného vzorku

Jako základní materiál pro výzkumné šetření posloužily jednak rejstříky péče cizí osoby, jednak spisová dokumentace takto svěřených dětí. Vše je vedeno na oddělení sociálně – právní ochrany dětí při okresním úřadu. Rejstříky slouží pouze k účelům evidence. Typ rejstříku užívaný ve zkoumaném časovém období – roky 1981, 1991, 2001, je totožný a je přiložen v příloze práce.

Jak je patrné, samotného rejstříku není možné použít pro celé výzkumné šetření, a proto jsem doplnila převážnou část výzkumu daty přímo ze spisové dokumentace. Pro informace, které nebylo možné získat ani z této dokumentace, jsem použila metody dotazníku. Ten je tedy zaměřen jen na to, co se nedalo zjistit

ze spisové dokumentace. Respondenty jsem v některém případě obeslala, většinou však kontaktovala osobní návštěvou. Také dotazník je přiložen v příloze práce.

Tím, že jsem chtěla porovnávat tři časová období, je zkoumaný vzorek omezen. V roce 1981 se jedná pouze o čtyři případy péče cizí osoby. Celý tento rok bylo nutné vyhledat a zaznamenat z archivu okresního úřadu. Tento jediný rok tedy nebyl zkoumán formou dotazníku. V roce 1991 a 2001 jsem v některých případech použila informace z rejstříků – počet dětí činí v roce 1991 – 15, v roce 2001 – 17. Některé informace jsem však čerpala ze spisové dokumentace, v těchto případech je pak počet dětí nižší - důvodem je přestěhování dětí na jiný okres a tedy postoupení spisové dokumentace. V tomto případě jsem tedy v roce 1991 vycházela z počtu dětí 11 a v roce 2001 – 16.

Zkoumaný vzorek respondentů je poměrně malý, omezený a není možné ho rozšířit. Účelem práce bylo porovnávat časová období.

3. 2. Základní údaje o dětech

3. 2. 1. Počet dětí svěřených do péče třetí osoby

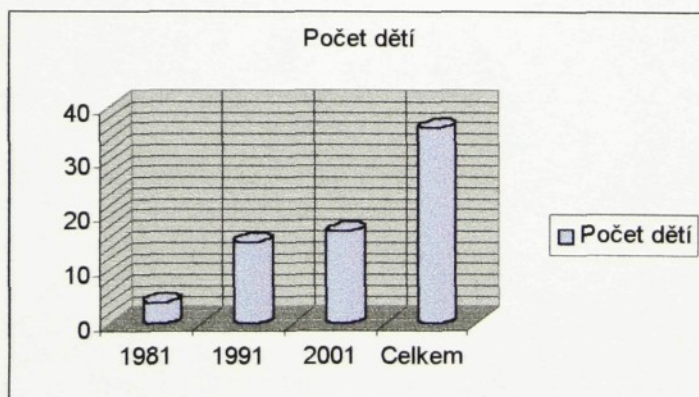
V roce 1981 byly do péče třetí osoby svěřeny čtyři děti. V roce 1991 se počet dětí zvýšil – jednalo se o 15 dětí. V roce 2001 byl pak počet dětí takto svěřených 17. Je vidět, že počet dětí svěřených do péče třetí osoby ve sledovaném časovém období roste. Dokazuje to tedy fakt, že se častěji přistupuje k péči třetí osoby jako k mezičlátku, než je rozhodnuto o umístění dítěte do ústavního zařízení. Částečně to může dokazovat, že počet dětí, které nemohou vyrůstat v přirozeném rodinném prostředí, stále roste.

Celkový počet dětí za všechna sledovaná časová období je 36.

Tabulka č. 1

Rok	1981	1991	2001	Celkem
Počet dětí	4	15	17	36

Graf k tab. č. 1

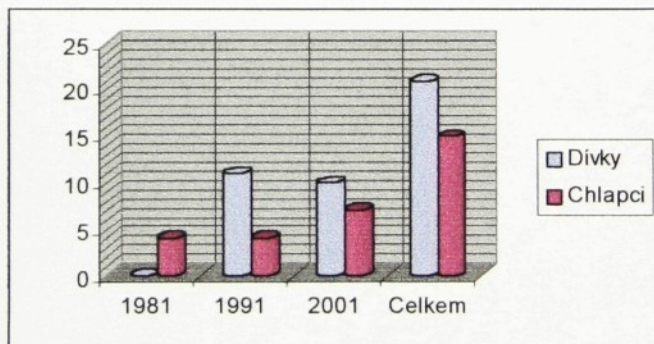
3. 2. 2. Složení dětí podle pohlaví

V roce 1981 nebyla do péče třetí osoby svěřena žádná dívka, nejvyšším počtem pak byl rok 1991 – počet 11, v roce 2001 se počet dívek nepatrně snížil na 10. U chlapců jsou pak počty celkově nižší, přestože v roce 1981 byli svěřeni do péče třetí osoby jen chlapci – počet 4, v roce 1991 to byli opět 4 chlapci a v roce 2001 7 chlapců. Celkový počet dívek za sledovaná časová období je 21, u chlapců 15. Z toho vyplývá, že do péče třetí osoby jsou více svěřovány dívky než chlapci, přestože na počátku nebyla svěřena ani jedna dívka do péče třetí osoby.

Tabulka č. 2

Pohlaví	Dívky	Chlapci
1981	0	4
1991	11	4
2001	10	7
Celkem	21	15

Graf k tab. č. 2

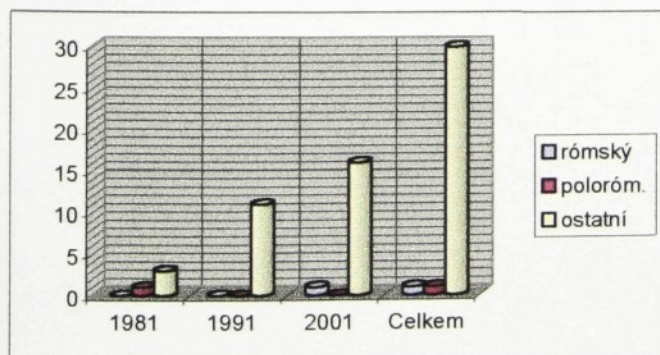
3. 2. 3. Etnický původ dítěte

Pro účely tabulky č. 3 bylo vycházeno pro roky 1991 z počtu dětí 11, jelikož spisová dokumentace čtyř dětí byla postoupena na jiný okres a nebylo možné zjistit bližší skutečnosti jejich nynějšího bydliště. To samé platí i pro rok 2001, kde bylo vycházeno z celkového počtu 16 dětí. Z tabulky č. 3 bylo tedy zjištěno, že nejmenší počet dětí svěřených do péče třetí osoby byl z řad rómského obyvatelstva, pouze jeden případ za celá zkoumaná časová období, a to v roce 2001. Podobná situace nastala i u dětí, které pocházejí z polorómských rodin (rodin, kde jeden z rodičů je róm), pouze jeden případ, a to v roce 1981. Nejvíce dětí pochází z rodin ostatních. Tato tabulka ukazuje, že daleko více dětí svěřených do péče třetí osoby pochází z rodin ostatního etnika, především tedy českého.

Tabulka č. 3

Původ	rómský	polorómský	ostatní
1981	0	1	3
1991	0	0	11
2001	1	0	16
Celkem	1	1	30

Graf k tab. č. 3

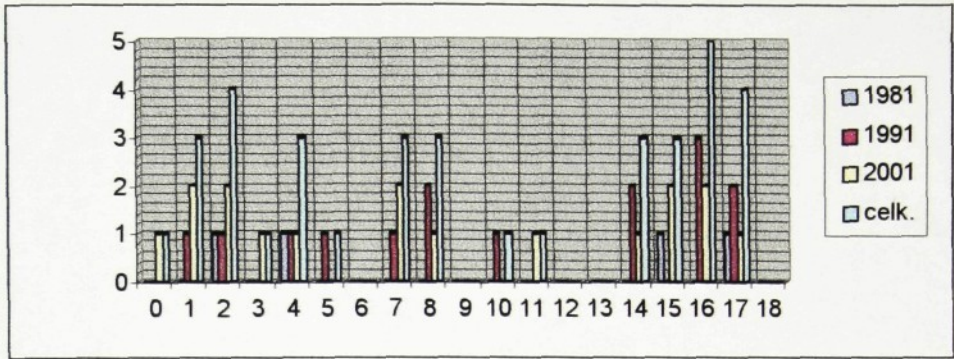
3. 2 . 4. Věková struktura dětí v době vzniku péče třetí osoby

Věková struktura dětí v době vzniku péče třetí osoby je v roce 1981 rozložena jednak v první polovině tabulky – tj. věk předškolní, poté ve druhé polovině – věk adolescentní. Rozložení věkové struktury dětí v roce 1991 je pak rovnoměrnější, nejvyšší zastoupení mají děti ve věku 16 let. Obdobná situace je i pro rok 2001 s tím rozdílem, že věk dětí je rozložen po celé ose věkové struktury. Pokud budu srovnávat jednotlivé věkové skupiny, pak nejvyšší zastoupení mají šestnáctileté děti, následují sedmnáctileté děti a děti dvouleté. Z tabulky č. 4 vyplývá, že většího zastoupení měly děti ve věku 14 – 17 let. S tímto věkem jsou spojeny problémy s pubertálním obdobím, bude tedy zajímavé sledovat v dalším výzkumu, zda jsou skutečné příčiny vyššího počtu takto svěřených dětí spojené s pubertálními problémy.

Tabulka č. 4

	1981	1991	2001	Celkem
0	0	0	1	1
1	0	1	2	3
2	1	1	2	4
3	0	0	1	1
4	1	1	1	3
5	0	1	0	1
6	0	0	0	0
7	0	1	2	3
8	0	2	1	3
9	0	0	0	0
10	0	1	0	1
11	0	0	1	1
12	0	0	0	0
13	0	0	0	0
14	0	2	1	3
15	1	0	2	3
16	0	3	2	5
17	1	2	1	4
18	0	0	0	0

Graf k tab. č. 4

3. 3. Základní údaje o osobách majících dítě v péči třetí osoby

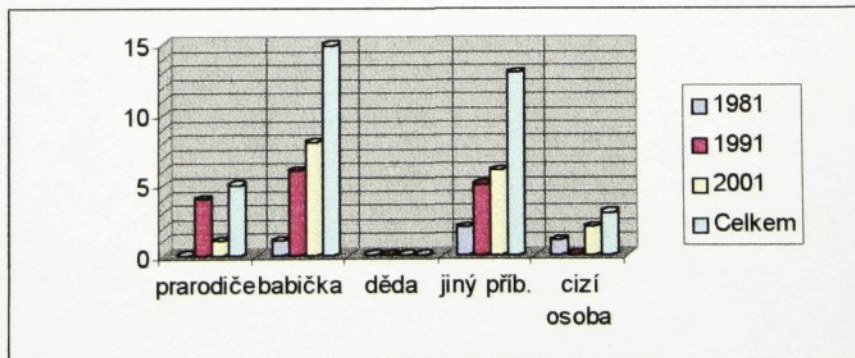
3. 3. 1. Příbuzenský vztah k dítěti

V níže uvedené tabulce vidíme, že zatímco v roce 1981 bylo nejvíce dětí svěřeno do péče jiného příbuzného, v roce 1991 byla situace odlišnější. Nejvíce dětí bylo svěřeno babičce, následoval jiný příbuzný, dále pak oba prarodiče. V roce 2001 bylo nejvíce dětí svěřeno do péče babičky, následoval jiný příbuzný. Pokud se podíváme, celkově nejvíce dětí ve všech časových obdobích je svěřováno babičce, o něco menším počtem jinému příbuznému. Jiný příbuzný pro případ výzkumu byl ve většině případech zastoupen sestrou – jak ze strany otce, tak ze strany matky. Z této tabulky vyplývá, že děti jsou nejvíce svěřovány do rodiny, rodiny širší.

Tabulka č. 5

	prarodiče	babička	děda	jiný příb.	cizí osoba
1981	0	1	0	2	1
1991	4	6	0	5	0
2001	1	8	0	6	2
Celkem	5	15	0	13	3

Graf k tab. č. 5

3. 3. 2. Věk osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče v době vzniku

Přesné rozložení věku osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče třetí osoby uvádí tabulka č. 6. Průměrný věk žen v době vzniku péče třetí osobou v roce 1981

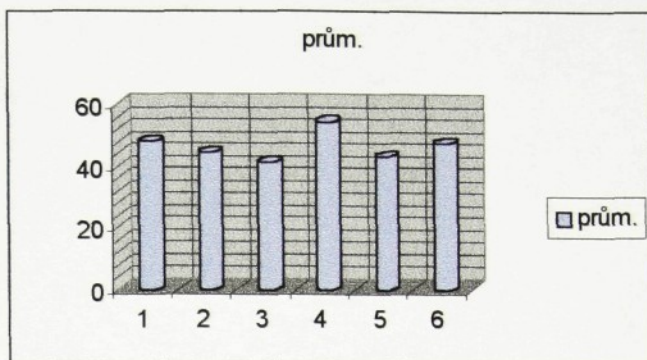
je 48, v roce 1991 je 41,3 a v roce 2001 je 43,2. Průměrný věk mužů je pak v roce 1981 - 44,5, v roce 1991 - 54,5 a v roce 2001 47,5. Pokud bych porovnávala ženy a muže, pak ženy nejvyššího průměrného věku dosáhly v roce 1981, muži pak v roce 1991.

Tabulka č. 6

	1981		1991		2001	
	žena	muž	žena	muž	žena	muž
22	0	0	0	0	1	0
23	0	0	1	0	0	0
24	0	0	0	0	1	0
26	0	0	0	0	1	0
30	0	0	0	0	1	0
35	1	0	1	0	1	0
38	0	0	0	0	0	1
40	0	0	0	0	0	0
41	0	0	0	0	1	0
42	0	1	0	0	0	0
44	0	0	1	0	0	0
45	0	0	0	0	1	0
46	0	0	0	1	0	0
47	0	1	1	0	0	0
48	0	0	1	0	2	0
52	0	0	1	2	0	0
53	0	0	0	0	1	0
55	0	0	0	0	1	0
56	0	0	0	0	1	0
57	0	0	1	0	0	1
59	0	0	0	0	1	0
61	1	0	0	0	0	0
63	0	0	0	0	1	0
66	0	0	1	0	0	0
68	0	0	1	1	0	0
Celkem	2	2	9	4	14	2

prům.	48	44,5	41,3	54,5	43,2	47,5
-------	----	------	------	------	------	------

Graf k tab. č. 6

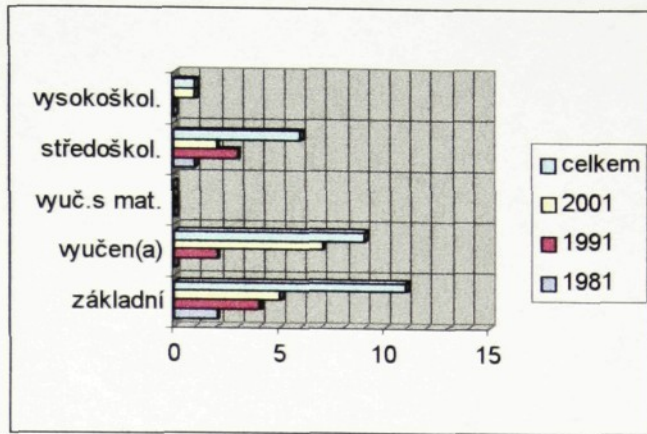
3. 3. 3. Dosažené vzdělání osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče třetí osoby

V případě tabulky č. 7 a 8 jsem porovnávala výši dosaženého vzdělání mezi ženami a muži. Na obou tabulkách je vidět, že počet žen je celkově vyšší při svěřování dětí do péče třetí osoby. Co se týká vzdělání, je nejvyšší počet žen se základním vzděláním a u mužů také. Vyplyvá z toho tedy to, že nejvíce dětí je svěřováno do rodin či jednotlivců se základním vzděláním.

Tabulka č. 7 - ženy

	1981	1991	2001	celkem
Základní	2	4	5	11
vyučen(a)	0	2	7	9
vyuč. s mat.	0	0	0	0
středoškol.	1	3	2	6
vysokoškol.	0	0	1	1

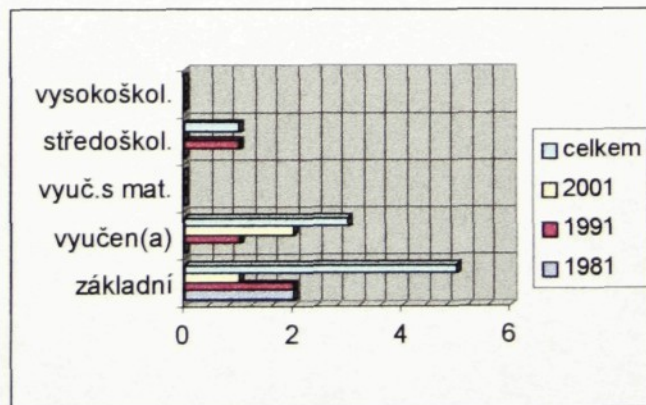
Graf k tab. č. 7

Tabulka č. 8 - muži

	1981	1991	2001	celkem
Základní	2	2	1	5
vyučen(a)	0	1	2	3
vyuč.s mat.	0	0	0	0
středoškol.	0	1	0	1
ysokoškol.	0	0	0	0

Graf k tab. č. 8

3. 4. Základní údaje o biologických rodičích

Následující údaje jsou seskupeny jako příčiny

- úmrtí
- vážné onemocnění
- zbavení rodičovských práv
- zbavení způsobilosti k právním úkonům
- neschopnost se starat
- žije (bližší údaje nejsou známy)
- studium
- nezletilá matka
- otec neznámý

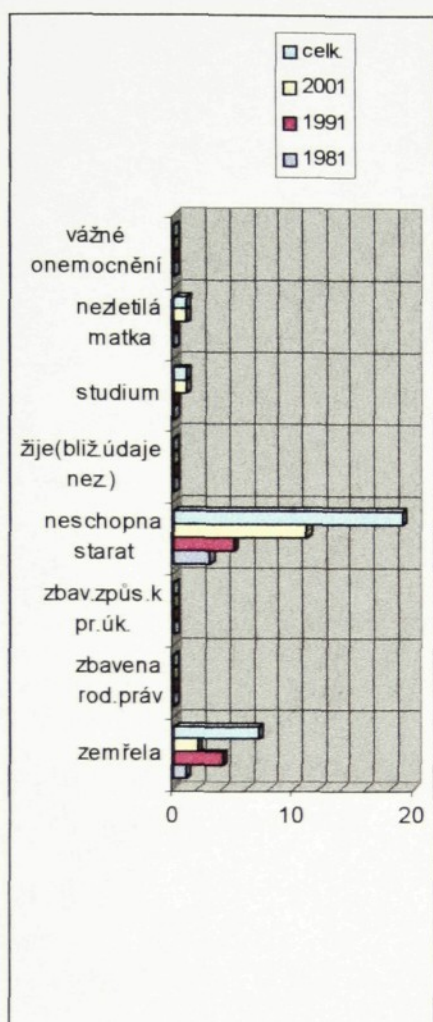
3. 4. 1. Biologická matka – příčiny vzniku péče třetí osoby

Z tabulky č. 9 je naprosto zřejmé, že matky nebyly schopny v 19 případech zabezpečit zdárnou výchovu a výživu dítěte, nebyly tedy schopny se o dítě postarat po všech stránkách. Pokud se podívám na jednotlivé roky, i v tomto případě je na prvním místě důvod –neschopnost starat se o dítě. Potvrdila by se tak druhá hypotéza, kdy jsem předpokládala, že takovýchto případů bude nejvíce. Druhé početné zastoupení z důvodu péče třetí osoby je úmrtí matky, i v jednotlivých zkoumaných obdobích je na druhém místě.

Tabulka č. 9

	1981	1991	2001	celk.
zemřela	1	4	2	7
zbavena rod.práv	0	0	0	0
zbav.zpūs.k pr.úk.	0	0	0	0
neschopna starat	3	5	11	19
žije(bliž.údaje nez.)	0	0	0	0
studium	0	0	1	1
nezletilá matka	0	0	1	1
vážné onemocnění	0	0	0	0

Graf k tab. č. 9

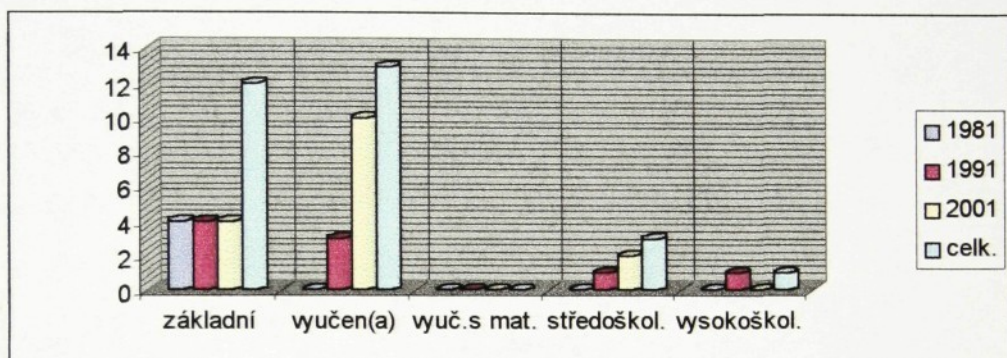
3. 4. 2. Biologická matka - vzdělání

Pokud budu srovnávat jen matky podle vzdělání, výzkumem bylo zjištěno, že nejvyšší počet takovýchto matek je vyučených, poté následuje základní vzdělání. Pokud budu srovnávat vytyčená časová období v roce 1981 a 1991, bylo nejvíce matek se základním vzděláním. V roce 2001 se situace změnila a nejvíce bylo matek vyučených. Vyplývá z toho tedy, že nejvíce matek, které se nemohly o dítě z nejrůznějších důvodů starat, má nižší vzdělání – tedy základní či vyučená.

Tabulka č. 10

	1981	1991	2001	celk.
základní	4	4	4	12
vyučen(a)	0	3	10	13
vyuč.s mat.	0	0	0	0
středoškol.	0	1	2	3
vysokoškol.	0	1	0	1

Graf k tab. č. 10

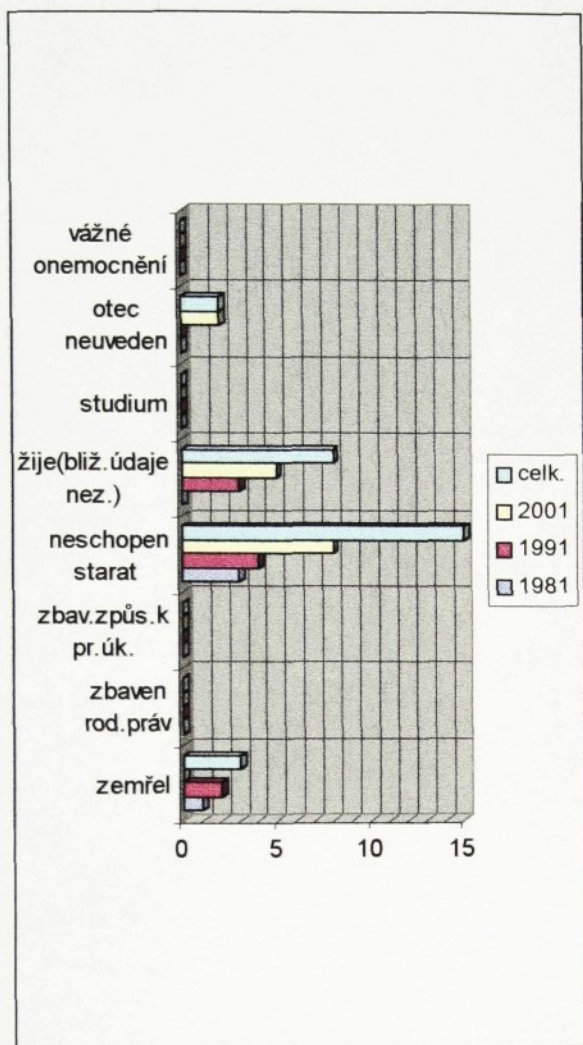
3. 4. 3. Biologický otec – příčiny vzniku péče třetí osoby

U otců se výsledek téměř od výsledků u matek neliší. Také největší zastoupení mají otcové, kteří nebyly schopni zabezpečit výchovu svého dítěte. I v tomto případě se potvrdila hypotéza, kterou jsem na počátku svého zkoumání předpokládala. Na druhém místě pak jsou zastoupeni otci, kteří žijí, ale nejeví o dítě takový zájem jaký by měli, nejsou tedy známy bližší informace.

Tabulka č. 11.

	1981	1991	2001	celk.
zemřel	1	2	0	3
zbaven rod.práv	0	0	0	0
zbav.způs.k pr.úk.	0	0	0	0
neschopen starat	3	4	8	15
žije(bliž.údaje nez.)	0	3	5	8
studium	0	0	0	0
otec neuveden	0	0	2	2
vážné onemocnění	0	0	0	0

Graf k tab. č. 11

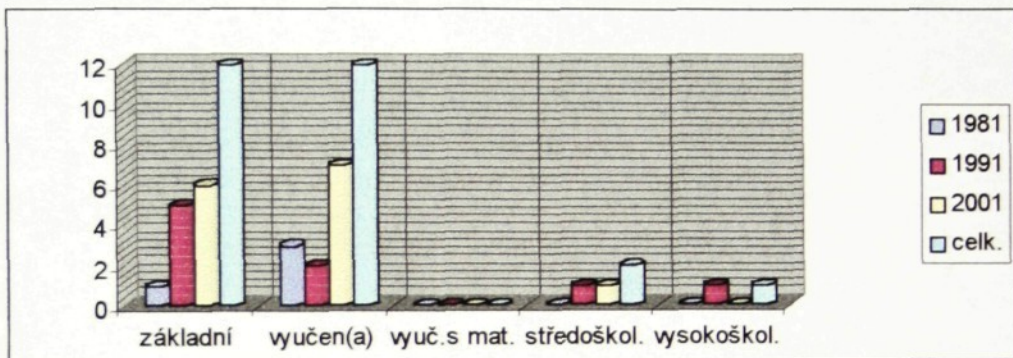
3. 4. 4. Biologický otec - vzdělání

Podobně jako u matek i u otců je stejný a nejvyšší poměr otců se základním vzděláním a vyučených. I zde je tedy patrné, že nejvíce dětí je svěřováno do péče třetí osoby z rodin, kde má otec nižší vzdělání. I v jednotlivých časových obdobích je výsledek podobný – rok 1981 – nejvíce otců vyučených, rok 1991 – nejvíce otců se zákl. vzděláním, rok 2001 – nejvíce otců vyučených.

Tabulka č. 12

	1981	1991	2001	celk.
základní	1	5	6	12
vyučen(a)	3	2	7	12
vyuč. s mat.	0	0	0	0
středoškol.	0	1	1	2
vysokoškol.	0	1	0	1

Graf k tab. č. 12

3. 5. Průběh péče třetí osoby

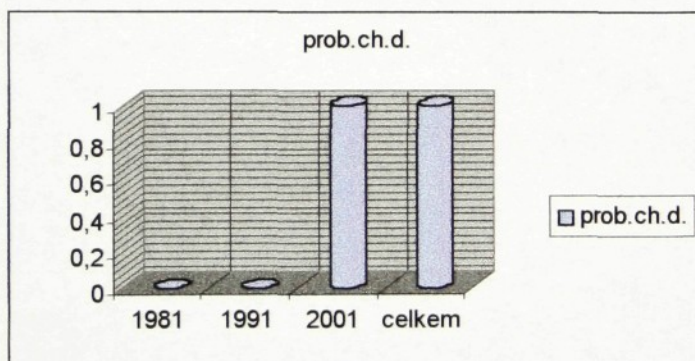
3. 5. 1. Další z důvodů vzniku péče třetí osoby

Jednoznačný je výsledek tabulky č. 13 – problémové chování dítěte. Vyskytl se jen jediný případ v roce 2001, kdy bylo dítě svěřeno do péče třetí osoby na základě problémového chování samotného dítěte. Je to docela překvapující výsledek, domnívala jsem se, že počet takto svěřených dětí bude vyšší. Částečně se tedy potvrdila hypotéza tři, počet takto svěřených dětí je skutečně nižší, jedná se tedy jen o jediný případ za všechna zkoumaná časová období.

Tabulka č. 13

	1981	1991	2001	celkem
prob.ch.d.	0	0	1	1

Graf k tab. č. 13

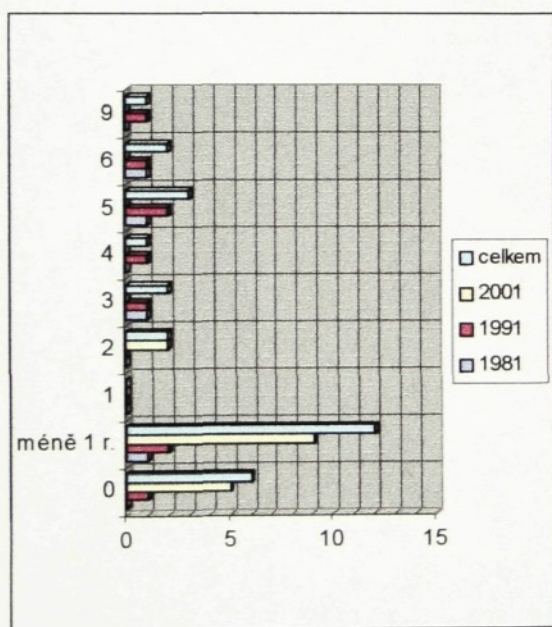
3. 5. 2. Doba trvání péče třetí osoby

Tabulka č. 14 nám ukazuje dobu trvání péče třetí osoby, je však nutné podotknout, že péče třetí osoby v roce 2001 teprve vznikla, její doba trvání je tedy nutně kratší než v těch ostatních rocích. Je tedy celkem jasné, že nejvyšší zastoupení má doba trvání péče třetí osoby méně než jeden rok. V případech trvání jednoho roku se jedná o případy, kdy byl vzat návrh na svěřením dítěte do péče třetí osoby zpět ještě před rozhodnutím soudu.

Tabulka č. 14

	1981	1991	2001	celkem
0	0	1	5	6
méně 1 r.	1	2	9	12
1	0	0	0	0
2	0	0	2	2
3	1	1	0	2
4	0	1	0	1
5	1	2	0	3
6	1	1	0	2
9	0	1	0	1

Graf k tab. č. 14

3. 5. 3. Jaká forma náhradní rodinné péče následovala, děti vrácené do původní rodiny

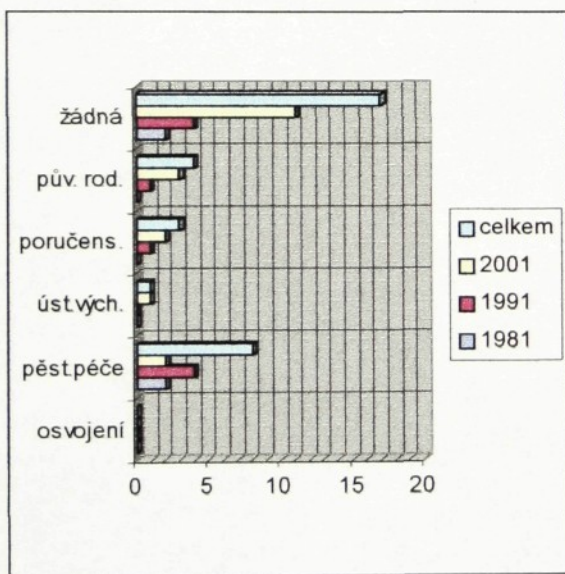
Z tabulky lze vyčíst, že péče třetí osoby nepokračovala žádnou další náhradní rodinnou péčí, nejvyšší zastoupení má však rok 2001 a z tohoto údaje je zřejmé, že neuběhla tak dlouhá doba, aby mohla následovat některá z forem náhr. rod. péče. Z praxe vím, že nejčastěji pokračuje péče třetí osoby pěstounskou péčí. I

tento údaj se objevil v následující tabulce. V osmi případech pokračovala péče třetí osoby pěstounskou péčí. Jen jediné zastoupení měla ústavní výchova. Je tedy patrné, že snahou je, aby tato forma náhradní rod. péče byla až tou poslední možností.

Tabulka č. 15

	1981	1991	2001	celkem
osvojení	0	0	0	0
pěst.péče	2	4	2	8
úst.vých.	0	0	1	1
poručens.	0	1	2	3
pův. rod.	0	1	3	4
žádná	2	4	11	17

Graf k tab. č. 15

3.6. Dotazník

Pro doplnění některých údajů, jež jsem nemohla získat ani z rejstříků, ani ze spisové dokumentace, jsem použila formu dotazníku. Touto formou jsem zkoumala jen dvě časová období – roky 1991 a 2001. Celkový počet zkoumaného vzorku v roce 1991 – 11 a v roce 2001 – 16. Jen v pěti případech jsem dotazník rozesílala, v ostatních případech jsem volila osobní návštěvu. Dotazník se mi ve všech případech oběslání vrátil. V dotazníku se tedy objevila současná aktuální situace. Dotazník byl určen osobám, kterým bylo dítě svěřeno do péče třetí osoby.

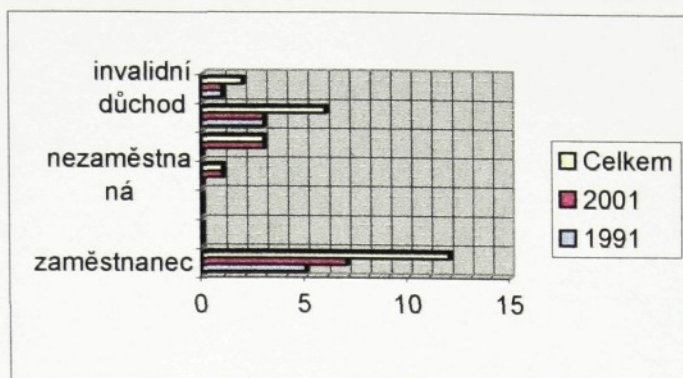
3. 6. 1. Zaměstnání osoby, kterým bylo dítě svěřeno do péče třetí osoby

V tabulce č. 16 a 17 jsem zjišťovala jaká je forma zaměstnání u osob majících děti v péči třetí osoby. Jak u žen, tak i u mužů je situace obdobná, ve většině případů jsou tyto osoby v zaměstnaneckém poměru. Poté následují lidé ve starobním důchodu. Odpovídá to i tabulce č.6, kde bylo zjištěno, že průměrné věky těchto osob se pohybují mezi 40. – 50. rokem.

Tabulka č. 16 - ženy

	1991	2001	Celkem
zaměstnanec	5	7	12
soukromník	0	0	0
svobodné povolání	0	0	0
nezaměstnaná	0	1	1
v domácnosti	0	3	3
starobní důchod	3	3	6
invalidní důchod	1	1	2

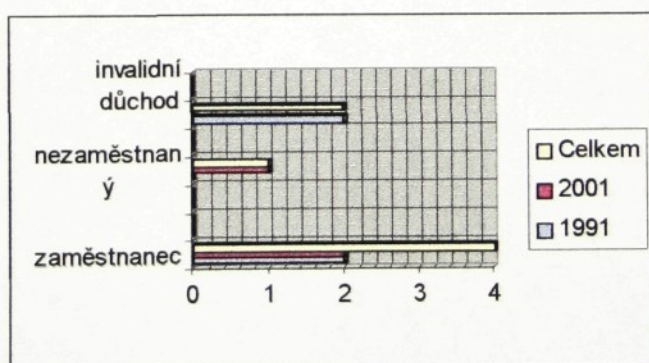
Graf k tab. č. 16

Tabulka č. 17 – muži

	1991	2001	Celkem
zaměstnanec	2	2	4
soukromník	0	0	0
svobodné povolání	0	0	0
nezaměstnaný	0	1	1
v domácnosti	0	0	0
starobní důchod	2	0	2
invalidní důchod	0	0	0

Graf k tab. č. 17

3. 6. 2. Místo bydlení

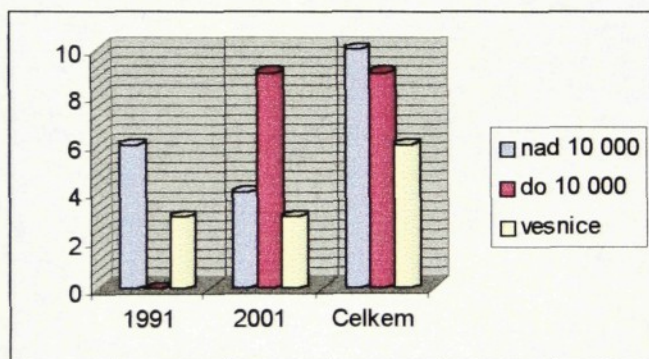
V této části výzkumu jsem zjišťovala, jaké je místo bydlení – zda město nad 10 000 obyvatel, či do 10 000 obyvatel, či zda žijí na vesnici –

samotě. Dotazníkem jsem zjistila, že zatímco rok 1991 vykazuje, že většina rodin žije ve městech nad 10 000 obyvatel, v roce 2001 žije více rodin ve městech do 10 000 obyvatel. Pokud bych se podívala na celkové počty, nejvíce rodin žije ve městech nad 10 000 obyvatel, následují města do 10 000 obyvatel. Můžeme z toho vyvodit závěr, že nejvíce dětí je umisťováno do rodin žijících ve městech, zatímco na vesnicích je počet takovýchto případů nižší.

Tabulka č. 18

	1991	2001	Celkem
nad 10 000	6	4	10
do 10 000	0	9	9
vesnice	3	3	6

Grafk tab. č. 18

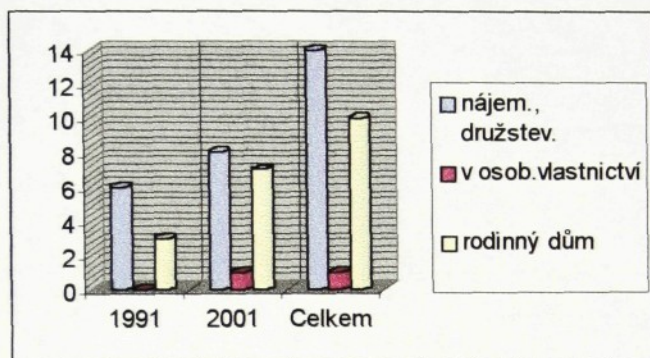
3. 6. 3. Forma bydlení

V této části jsem zkoumala formu bydlení, zda jde o byt družstevní či nájemní, byt v osobním vlastnictví, či se jedná o rodinný dům, ve kterém rodina bydlí. Zjistila jsem, že nejvíce rodin žije v nájemních či družstevních bytech, což odpovídá i situaci z tabulky č. 18, kdy nejvíce rodin žije ve městech nad 10 000 obyvatel. Počet rodin žijících v rodinném domě však není o mnoho nižší, než rodin v družstevních či nájemních bytech, jedná se o celkový počet 10 rodin. Pokud bych srovnávala roky 1991 a 2001, tak v obou případech je větší počet rodin žijících v nájemních či družstevních bytech.

Tabulka č. 19

	1991	2001	Celkem
nájem., družstev.	6	8	14
v osob.vlastnictví	0	1	1
rodinný dům	3	7	10

Graf k tab. č. 19

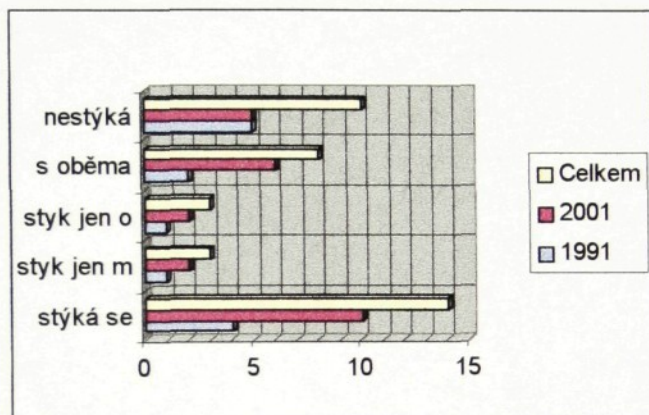
3. 6. 4. Styk dítěte s biologickými rodiči

Poslední otázkou dotazníku jsem chtěla vědět, zda se dítě v péči třetí osoby stýkalo či stýká s biologickými rodiči. Pokud jsem otázkou zjistila, že se dítě se svými rodiči stýká, ve všech případech šlo o styk velmi malý a nepravidelný. Tabulka č. 20 ukazuje, že ve 14 případech se dítě s biologickými rodiči stýká(lo), v 10 případech nestýká(lo). Pokud se tedy stýkalo v osmi případech s oběma rodiči, stejným dílem pak jen s matkou či jen s otcem. Vyplyvá z toho tedy, že rodiče, byť o své dítě přijdou, udržují s dítětem nějaký kontakt, i když jen omezený. Pokud srovnávám časová období v roce 1991, je méně dětí, které se stýkaly s biolog. rodiči než těch, kteří se nestýkali vůbec. V roce 2001 je situace opačná – více je těch, kteří se s biologickými rodiči stýkají. V obou časových obdobích se stejným dílem stýkají děti jen s matkou či jen s otcem, vyšší počet je těch, kteří se stýkají s oběma rodiči.

Tabulka č. 20

	stýká se	styk jen m	styk jen o	s oběma	nestýká
1991	4	1	1	2	5
2001	10	2	2	6	5
Celkem	14	3	3	8	10

Graf k tab. č. 20

4. Závěr

4. 1. Vyhodnocení hypotéz

Tato bakalářská práce si stanovila čtyři hypotézy.

V první z nich se domnívám, že důvodů ke svěřeni dětí do péče třetí osoby je mnoho. Vytyčila jsem tyto důvody – úmrtí, vážné onemocnění, zbavení rodičovských práv, zbavení způsobilosti k právním úkonům, neschopnost se starat, žije (bližší údaje nejsou známy), studium, nezletilá matka, otec neznámý. Hypotéza byla potvrzena jen částečně. Z příčin vzniku péče třetí osoby u biologických matek byly zjištěny čtyři (ukazuje tab. a graf č. 7), u biologických otců (ukazuje tab. a graf č. 11) také čtyři. Pokud se týká příčin, kde je na vině chování dítěte, jednalo se pouze o jeden případ za všechna zkoumaná časová období (ukazuje tab. a graf č. 13).

Ve druhé hypotéze předpokládám, že nejvíce případů se bude týkat rodičů, kteří nebyli schopni zabezpečit zdárnou výchovu a výživu a tím nesplnili základní povinnosti vůči těmto dětem. Hypotéza byla potvrzena zcela. U biologických matek (tab. a graf č. 9) bylo prokázáno, že ve všech časových obdobích je největším počtem zastoupena možnost, ve které nejsou matky schopny zabezpečit výchovu a péči o své děti. Stejná situace je i u biologických otců (tab. a graf č. 11), kde ve všech časových obdobích je na prvním místě neschopnost starat se o své děti.

Třetí hypotéza předpokládá, že nižší počet případů bude, kdy samotné dítě svým problémovým chováním, si zapříčinilo svěřeni do péče jiné osoby než jsou rodiče, či zda bylo umístěno do dětského domova. Předpokládala jsem sice nižší počet, ale výzkum ukázal, že se jednalo pouze o jeden případ (tab. a graf č. 13). Co se týká ústavní výchovy, i zde se jednalo pouze o jediný případ za všechna časová období (tab. a graf č. 15). Problémové chování dítěte však nebylo příčinou této ústavní výchovy. Hypotéza se tedy nepotvrdila.

Čtvrtá hypotéza předpokládá, že nejnižší zastoupení pak budou mít nezletilé matky, rodiče, kteří zemřeli, či vážně onemocněli. U biologických matek je druhou nejvíce zastoupenou příčinou vzniku této péče za všechna časová období, smrt matky, pouze v jednom případě byla matka nezletilá a neobjevil se žádný

případ vážného onemocnění matky (tab. a graf č. 9). U biologických otců je na druhém místě příčina, kdy otec žije, ale bližší údaje o něm nejsou známy, třetí je pak smrt otce. Žádné zastoupení nemá vážné onemocnění (tab. a graf č. 11). Hypotéza se tedy potvrdila jen částečně.

4. 2. Závěr

Bakalářská práce je věnována problematice dětí svěřených do péče třetí osoby, tedy do péče jiného občana než jsou rodiče. Každý z nás ví, jaký význam má rodina, dobře fungující rodina, pro zdárný a správný vývoj dítěte, nejen pro život dítěte, který dítě prožívá, ale i pro ten budoucí, kdy si bude samo vytvářet svoji rodinu.

Sledovala jsem tři časová období roků 1981, 1991 a 2001. Zjistila jsem, že důvody, které vedou k péči třetí osoby se příliš mnoho nemění. Nejvíce matek a otců není schopno pro dítě vytvářet a poskytnout jim to nejzákladnější – domov, lásku rodičů, jistotu, pocit bezpečí, že k někomu náleží, že se někdo o ně může postarat. Zkrátka vše, co vytváří domov tím správným domovem. Některé z uvedených důvodů se dají ovlivnit, rodiče však sami musí chtít, musí mít zájem na sobě pracovat a tím svoji situaci změnit. Není tomu však vždy. Domnívám se, že s tím souvisí i vzdělání. Z výzkumu je zřetelné, že nejvíce rodičů, kteří se o své děti nepostarali, mají základní vzdělání, či jsou vyučeni. Tím však nechci všechny rodiče, kteří mají základní vzdělání nebo jsou vyučeni, házet do jednoho pytle, i mezi těmito lidmi jsou rodiče, kteří dávají dětem mnohdy i více než ti, kteří mají vyšší vzdělání. Jen tedy konstatuji to, co bylo dokázáno tímto výzkumem.

Pokud budu sledovat počty dětí, je vidět celkový nárůst. Zatímco v roce 1981 se jednalo pouze o čtyři děti, v roce 1991 to již bylo patnáct dětí a v roce 2001 sedmáct dětí. Celkový počet dětí za všechna zkoumaná časová období je tedy 36.

Důležité je sledovat i následný osud takto svěřených dětí. Za všechna časová období zůstalo v péči třetí osoby celkem sedmáct dětí, v osmi případech následovala pěstounská péče, ve čtyřech se dítě vrátilo do původní rodiny, ve třech následovalo poručenství a v jednom ústavní výchova. Počet dětí vrácených do původní rodiny je velice malý, jeden případ se týkal nezletilé matky, v těch ostatních to byli právě rodiče, kteří chtěli svoji situaci změnit a pracovali na sobě a na svém zázemí, což vedlo k tomu, že se dítě vrátilo ke svým rodičům.

Domnívám se, že péče třetí osoby v současné době plní funkci jakéhosi mezičlánku v případech kdy se uvažuje o dalším osudu dítěte. Je velmi dobře, že se nejprve hledá náhrada původní rodiny v blízkém okolí, a to nejen v příbuzenském svazku, že se dává přednost této péči před ústavní výchovou. To

se spíše týká případů, kdy ústavní výchova je zaviněna ze strany rodičů. Dítě tak neopouští prostředí, které zná, neopouští ani blízké osoby, ke kterým má důvěru.

Pokud bych hovořila za pracovnice Oddělení sociálně právní ochrany dítěte na okrese Česká Lípa, mohu říci, že před tím, než by mělo být dítě umístěno do ústavní výchovy, vždy se hledají možnosti převzetí dítěte v široké rodině.

Jak jsem již výše uvedla, svěřeni dítěte do péče jiného občana než jsou rodiče, je důležitým mezičlánkem mezi původní rodinou a ústavní výchovou. Je důležité dát dítěti šanci prožívat život jinak než v ústavu, prožívat ho ve známém prostředí, mezi blízkými lidmi, kteří se pokoušejí o to, aby dítě mělo zase svůj domov a vše, co s tím souvisí.

5. Seznam literatury

Fejfar, O.: Zkamenělá minulost. Praha, Albatros 1989.

JUDr. M. Holub, – JUDr. H. Nová,: Zákon o rodině a předpisy souvisící. Praha, Linde 1998.

JUDr. V. Novotná, – JUDr. E. Burdová, – JUDr. F. Brabenec, : Zákon o sociálně právní ochraně dětí. Praha, Linde 2000.

Matějček, Z. – Dytrych, Z.: Děti, rodina a stres. Praha, Galen 1994.

Matějček, Z.: Dítě a rodina. Praha, SPN 1992.

Matějček, Z.: Dítě a rodina v psychologickém poradenství. Praha, SPN 1992.

Matějček, Z. a kol.: Náhradní rodinná péče. Praha, Portál 1999.

Matějček, Z.: O rodině vlastní, nevlastní a náhradní. Praha, Portál 1999.

Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť. Praha, Slon 1997.

Pravdová, M. – Michovský, V.: Starověké Řecko. Praha, SPN 1973.

Pravdová, M. – Michovský, V.: Starověký Řím. Praha, SPN 1974.

Radvanová, S. – Koluchová, J. – Dunovský, J.: Výchova dětí v náhradní rodinné péči. Praha, SPN 1979.

Rodinné právo č. 10/1999 – JUDr. E. Burešová,: Náhradní rodinná výchova. Praha, Linde 1999.

Satirová, V.: Kniha o rodině. Praha, Portál 1994.

Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči – Mgr. J. Wolesská, : Deprivační syndrom a jeho následky u dětí v náhradní rodinné péči. Praha, Jan 1999.

Schaefferová, E.: Co je rodina? Praha, Návrat domů 1995.

Vágnerová, M.: Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha, Portál 2000.

6. Seznam příloh

1. Průvodní dopis, dotazník
2. Vyplněný dotazník
3. List rejstříku dětí svěřených do péče třetí osoby

Vážení,

Pracuji jako sociální pracovnice na Okresním úřadu v České Lípě, oddělení sociálně – právní ochrany dětí. V tomto školním roce ukončím studium na Technické univerzitě, Pedagogické fakultě, obor – sociální pracovník. K zakončení studia potřebuji předložit bakalářskou práci, kterou věnuji dětem svěřeným do péče jiného občana než jsou rodiče na okrese Česká Lípa. V rámci této práce je výzkum, který by měl zmapovat děti v péči jiného občana než jsou jejich rodiče.

Tímto Vás žádám a prosím o co nejrychlejší vyplnění přiloženého dotazníku a co nejrychlejší zaslání zpět.

Instrukce k vyplnění dotazníku:

U každé otázky zakroužkujte prosím jednu správnou odpověď, pokud je v otázce uvedeno jinak – pak můžete zakroužkovat i více možností.

Pokud chcete odpovídat jinak , či Vám rozsah možností nevyhovuje, napište své odpovědi pod příslušným číslem na volný papír.

Dotazník zašlete zpět co nejrychleji v přiložené obálce.

Děkuji Vám, Novotná Petra.

Dotazník

1) V jakém jste zaměstnaneckém poměru?

- a) zaměstnanec
- b) soukromník
- c) svobodné povolání (umělec, lékař atd.)
- d) nezaměstnaný
- e) v domácnosti
- f) starobní důchod
- g) invalidní důchod

2) Kde bydlíte?

- a) město nad 10 000 obyvatel
- b) město do 10 000 obyvatel
- c) vesnice, samota

3) Uveďte formu bydlení.

- a) nájemní či družstevní byt
- b) byt v osobním vlastnictví
- c) rodinný dům

4) Stýkalo se dítě s biologickými rodiči?

- a) ano
- b) ne

5) Pokud se stýkalo, uveďte se kterým z rodičů.

.....

Dotazník

1) V jakém jste zaměstnaneckém poměru?

- a) zaměstnanec
- b) soukromník
- c) svobodné povolání (umělec, lékař atd.)
- d) nezaměstnaný
- e) v domácnosti
- f) starobní důchod
- g) invalidní důchod

2) Kde bydlíte?

- a) město nad 10 000 obyvatel
- b) město do 10 000 obyvatel
- c) vesnice, samota

3) Uveďte formu bydlení.

- a) nájemní či družstevní byt
- b) byt v osobním vlastnictví
- c) rodinný dům

4) Stýkalo se dítě s biologickými rodiči?

- a) ano
- b) ne

5) Pokud se stýkalo, uveďte se kterým z rodičů.

.....